

**ORTAÖĞRETİM DÜZEYİNDE EĞİTİM ALMIŞ ALBİNİZMLİ
BİREYLERİN GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNE YÖNELİK
GÖRÜŞLERİ**

Elif Eroğlu

YÜKSEK LİSANS TEZ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

RESİM-İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KASIM, 2025

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren on iki (12) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Elif
Soyadı : EROĞLU
Bölümü : Resim İş Eğitimi
İmza :
Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Ortaöğretim Düzeyinde Eğitim Almış Albinizmlı Bireylerin Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Görüşleri

İngilizce Adı : The Opinions of Individuals With Albinism Who Have Received Secondary Education About Visual Arts Education

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğim ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazarın Adı Soyadı : Elif Eroğlu

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Elif EROĞLU tarafından hazırlanan “Ortaöğretim Düzeyinde Eğitim Almış Albinizmliler Bireylerin Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Görüşleri” adlı tez çalışması aşağıdaki jüriler tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Gonca Hülya YAYAN

(Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Başkan: Doç. Dr. Murat Aslan

(Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Başak Danacı Polat

(Güzel Sanatlar Fakültesi, Adıyaman Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: .././2025

Bu tezin Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Osman ÇİMEN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve desteğini esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Gonca Hülya Yayan’a ve savunma sürecimde katkı sağlayan değerli Doç. Dr. Murat Aslan’a, Dr. Öğr. Üyesi Başak Danacı Polat’a görüş ve katkıları için teşekkür ederim.

Bu süreçte her zaman yanımda olan eşim Muhammed Ali Gültekin Eroğlu’na, sabrı ve desteğiyle bana güç verdiği için teşekkür ederim.

Hayatım boyunca beni destekleyen, yetiştiren sevgili annem Ayla ve babam Kazım Erkek’e minnettarım. Varlıkları, duaları en büyük dayanağım oldu.

Kardeşim Melek Kübra’ya, her zaman yanımda olduğu ve bana moral verdiği için; sevgili arkadaşım Ayfer Yüksel’e ise katkıları ve desteği için teşekkür ederim.

Sosyal Kumbara Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Erol Öztamur ve Farkındayız Platformu yöneticilerinden İbrahim Dinçarslan’a teşekkürlerimi sunarım.

Bu sürece katkı sunan Albinizimli bireylere gönülden teşekkür ederim.

ORTAÖĞRETİM DÜZEYİNDE EĞİTİM ALMIŞ ALBINİZMLİ BİREYLERİN GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Elif Eroğlu

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Kasım 2025

ÖZ

Bu çalışma, ortaöğretim düzeyinde görsel sanatlar eğitimi almış albinizmlı bireylerin sanat eğitimi deneyimlerini; kişisel gelişimlerine katkıları ve eğitim sürecinde karşılaştıkları güçlükler açısından incelemeyi amaçlamaktadır. Albinizm, bireylerin görsel algısını ve öğrenme koşullarını etkileyen genetik bir farklılık olarak, özgüven, iletişim ve öğrenme süreçlerinde çeşitli zorluklar yaratabilmektedir. Görsel sanatlar eğitimi ise bireylere duygularını ifade etme, yaratıcılık, özgüven kazanma ve psikososyal açıdan güçlenme fırsatı sunan önemli bir alan olarak değerlendirilmektedir.

Araştırma, karma yöntem deseninde yürütülmüş; nicel veri toplamak amacıyla Görsel Sanatlar Eğitim Deneyimi Ölçeği (GSEDÖ), nitel veri toplamak için ise yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini, 20–35 yaş aralığında, Türkiye’nin farklı illerinde ortaöğretim düzeyinde görsel sanatlar eğitimi almış 11 albinizmlı birey oluşturmaktadır.

Nicel veriler, GSEDÖ'nün 10 maddesinden elde edilen frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma değerleri ile betimsel düzeyde analiz edilmiştir. Bulgular, katılımcıların %97,3'ünün görsel sanatlar eğitiminin yaratıcılık, duygusal ifade, özgüven ve stresle başa çıkma becerilerini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Nitel veriler, Braun ve Clarke'ın (2006) tematik analiz yaklaşımı ile çözümlenmiştir. Kişisel gelişim boyutunda “özgüven ve öz-yeterlik”, “kendini ifade ve hayal gücü”, “duygusal iyi oluş ve stresle başa çıkma”, “estetik/bilişsel bakış ve sosyal etkileşim”; güçlükler boyutunda ise “görme kaynaklı teknik güçlükler”, “materyal ve fiziksel koşul güçlükleri”, “duygusal ve sosyal güçlükler” ile “baş etme stratejileri ve destek mekanizmaları” temaları belirlenmiştir.

Araştırma bulguları, görsel sanatlar eğitiminin albinizmlı bireylerin özgüven, yaratıcılık ve duygusal ifade becerilerini geliştirdiğini; ancak görsel erişim sorunları, uygun materyal eksikliği ve fiziksel koşulların öğrenme sürecinde önemli sınırlılıklar oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar, eğitim ortamlarının aydınlatma, kontrast ve büyüteçli araçlarla uyarlanması ve öğretmenlerin albinizm farkındalığını artıracak hizmet içi eğitimlerle desteklenmesi gerektiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler : Albinizm, Görsel Sanatlar, Ortaöğretim, Sanat Eğitimi, Kapsayıcı Eğitim
Sayfa Adedi : xv+ 52
Danışman : Doç. Dr. Gonca Hülya YAYAN

AN INVESTIGATION INTO THE EFFECTS OF VISUAL ARTS EDUCATION ON THE PERCEPTION AND EXPRESSION OF INDIVIDUALS WITH ALBINISM

(M.S. Thesis)

Elif Eroğlu

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

November 2025

ABSTRACT

This study aims to explore the visual arts education experiences of individuals with albinism who received such education during their secondary schooling, focusing on two main dimensions: the contributions of visual arts education to their personal development and the challenges they encountered throughout the learning process. Albinism, as a genetic condition affecting visual perception and learning conditions, may pose various challenges in areas such as self-confidence, communication, and learning performance. Visual arts education, on the other hand, is recognized as an important domain that supports emotional expression, creativity, self-confidence, and psychosocial well-being.

The research was conducted using a mixed-methods design. Quantitative data were collected through the Visual Arts Education Experience Scale (VAEES), and qualitative data were obtained using a semi-structured interview form. The sample consisted of 11 individuals with albinism, aged 20–35, from various regions of Türkiye, all of whom had received visual arts education during their secondary school years.

Quantitative data were analyzed at a descriptive level, including frequencies, percentages, means, and standard deviations derived from the 10 items of the VAEES. The findings revealed that 97.3% of the responses were positive, indicating that visual arts education positively influenced participants' creativity, emotional expression, self-confidence, and ability to cope with stress.

Qualitative data were analyzed using Braun and Clarke's (2006) thematic analysis approach. The analysis identified four main themes in the personal development dimension "self-confidence and self-efficacy," "self-expression and imagination," "emotional well-being and

stress management,” and “aesthetic/cognitive perspective and social interaction” and four themes in the challenges dimension “vision-related technical difficulties,” “material and physical condition barriers,” “emotional and social challenges,” and “coping strategies and support mechanisms.”

The results highlight that visual arts education enhanced the participants’ self-confidence, creativity, and emotional expression, yet significant barriers were reported due to visual accessibility issues, lack of appropriate materials, and inadequate physical classroom conditions. These findings emphasize the need to adapt educational environments with improved lighting, high-contrast materials, and magnifying tools, as well as to provide teacher training programs on albinism awareness and inclusive instructional practices.

Key Words : Albinism, Visual Arts, Secondary Education, Art Education,
Inclusive Education
Page Number : xv + 52
Supervisor : Doç. Dr. Gonca Hülya YAYAN

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Sınırlılıkları	4
1.6. Tanımlar	4
BÖLÜM II.....	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7

2.1. Sanat.....	7
2.2. Görsel Sanatlar.....	9
2.3. Görsel Sanatlar Eğitimi.....	10
2.3.1 Ortaöğretimde Görsel Sanatlar Eğitimi.....	11
2.4 Özel Gereksinimli Bireylerde Sanat Eğitimi	13
2.5 Albinizm ve Sanat	15
BÖLÜM III	18
YÖNTEM.....	18
3.1. Araştırma Modeli.....	18
3.2. Veriler ve Toplanması	19
3.3. Verilerin Analizi.....	20
BÖLÜM IV	22
BULGULAR VE YORUM	22
4.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	23
4.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	32
BÖLÜM V	35
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	35
5.1. Birinci Alt Problem Bulgularının Sonuçları.....	36
5.2. İkinci Alt Problem Bulgularının Sonuçları	36
5.3. Genel Sonuç	37
5.4. Öneriler	38
5.4.1. Eğitimciler ve Kurumlar İçin Öneriler	38
5.4.2. Albinizimli Bireyler ve Aileleri İçin Öneriler	38
5.4.3. Toplumsal Farkındalık İçin Öneriler.....	39
KAYNAKLAR.....	40

EKLER.....	45
Ek 1: Görsel Sanatlar Eğitim Deneyimi Ölçeği (GSEDÖ).....	46
Ek 2: Nitel Görüşme Soruları	46
Ek 3: Katılımcı Görüşleri – Durum Çalışması Verileri	47
Ek 4 Uzman Görüşü Formu 1.....	50
Ek 5 Uzman Görüşü 2.....	51
Ek 6 Albinizmle İlgili Temsili Görseller	51

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1 <i>Katılımcıların Demografik Özellikleri</i>	22
Tablo 2 <i>Anket Sorularına İlişkin Genel Sonuçlar</i>	24
Tablo 3 <i>Anket Sorularına İlişkin Betimsel İstatistikî Bulgular</i>	26
Tablo 4 <i>Birinci Alt Probleme İlişkin Nicel ve Nitel Bulguların Tematik Özeti</i>	31
Tablo 5 <i>İkinci Alt Probleme İlişkin Nitel Bulguların Tematik Özeti</i>	33

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Albinizm, insan vücudunda melanin pigmentinin yetersizliği veya yokluğu nedeniyle ortaya çıkan genetik bir durumdur. Melanin eksikliği, bireylerin saç, ten ve göz renginde farklılıklara yol açmakta; aynı zamanda görme sistemi üzerinde de çeşitli işlevsel sınırlılıklar yaratmaktadır (Lund, Maluleke, Gaigher ve Gaigher, 2007; Ünal, 2020). Albinizm, dünya genelinde ortalama 17.000 kişide bir görülmekte olup (Doğramacı, 2011; Karaman ve Öztürk, 2008), bireylerin doğuştan itibaren görme sorunları ve buna bağlı olarak eğitim süreçlerinde özel ihtiyaçlarla karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır (Ünal ve Coşkun, 2021).

Albinizimli bireyler yalnızca görsel sınırlılıklarla değil, aynı zamanda toplumsal önyargılar, dışlanma ve ayrımcılık gibi psikososyal sorunlarla da mücadele etmektedirler. Bu durum onların beden algısını, özgüvenini ve sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Tsutsumi, 2007; Zhang ve ark., 2019). Nitekim yapılan araştırmalarda albinizimli bireylerde anksiyete ve depresyon düzeylerinin yüksek olduğu da vurgulanmaktadır (AJose ve ark., 2014). Eğitim süreçlerinde ise görme kusurları nedeniyle büyük puntolu materyaller, büyüteçler ve yardımcı teknolojilere ihtiyaç duydukları; ancak çoğu zaman öğretim ortamlarının ve materyallerin bu ihtiyaçlara uygun şekilde düzenlenmediği belirtilmektedir (Ocak ve ark., 2018; Özyürek, 1995, 1998; Şafak, 2012). Bu durum öğretmen ve akran tutumlarıyla birleştğinde albinizimli bireylerin öğrenim süreçlerinde önemli güçlükler yaşadıkları anlaşılmaktadır (Yılmaz, Ayhan, Göktaş ve Beyazıt, 2016).

Özellikle ortaöğretim düzeyinde eğitim gören albinizimli bireyler hem akademik başarı hem de sosyal uyum açısından çok yönlü zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu noktada görsel sanatlar eğitimi, bireylerin kişisel gelişimlerini destekleyen, yaratıcılıklarını ortaya çıkaran ve duygularını ifade etmelerine aracılık eden önemli bir alan olarak görülmektedir. Görsel sanatlar, yalnızca estetik bir ifade biçimi değil, aynı zamanda bireyin özgüvenini, sosyal ilişkilerini ve kendini tanıma sürecini de destekleyen bir öğrenme alanıdır (Edwards, 2004). Bu yönüyle sanat eğitimi, albinizimli bireylerin kişisel gelişimlerine katkı sağlama potansiyeline sahiptir.

Ancak bu bireyler, sanat eğitimi sürecinde de çeşitli güçlüklerle karşılaşabilmektedir. Görsel materyallere erişimde yaşanan zorluklar, ışık hassasiyeti, sınıf ortamının fiziksel koşulları ve akran ilişkilerinde ortaya çıkan sorunlar, onların sanatsal süreçlere tam anlamıyla katılımını engelleyebilmektedir. Buna rağmen sanat eğitimi, albinizimli bireylerin hem bireysel gelişimlerini destekleyici hem de karşılaştıkları engelleri aşmada güçlendirici bir işlev üstlenebilir.

Türkiye’de ve dünya genelinde albinizimli bireylerin sanat eğitimi deneyimlerine ilişkin çalışmaların son derece sınırlı olduğu görülmektedir. Özellikle ortaöğretim düzeyinde görsel sanat derslerinin albinizimli öğrencilerin kişisel gelişimlerine katkıları ve bu süreçte yaşadıkları güçlükler üzerine yapılmış çalışmaların yetersizliği dikkat çekmektedir. Bu nedenle, albinizimli bireylerin görsel sanat dersi hakkındaki görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırma hem eğitim bilimleri hem de sanat eğitimi alanına özgün katkılar sunma potansiyeline sahiptir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; ortaöğretim düzeyinde eğitim almış albinizimli bireylerin görsel sanatlar dersi hakkındaki görüşlerini ortaya koymaktır. Bu bağlamda, görsel sanatlar eğitiminin bu bireylerin kişisel gelişimlerine katkıları ile eğitim sürecinde karşılaştıkları güçlüklerin incelenmesi hedeflenmektedir. Araştırmadan elde edilecek bulguların, hem albinizimli bireylerin eğitimsel deneyimlerini anlamaya hem de sanat eğitiminin kapsayıcı uygulamalarına ışık tutmaya katkı sağlaması beklenmektedir. Bu düşüncelerden hareketle:

1. Alt Amaca Yönelik Olarak; Ortaöğretim düzeyinde eğitim almış albinizimli bireylerde, görsel sanatlar eğitiminin kişisel gelişimlerine katkısı nedir?

Bu alt amaç kapsamında, görsel sanatlar eğitiminin bireylerin özgüven kazanma, duygusal ifade, yaratıcılık, stresle başa çıkma, kendini tanıma ve sosyal ilişkiler geliştirme gibi boyutlara etkisi incelenecektir. Katılımcıların kişisel gelişimlerine dair nitel deneyimleri ve nicel ölçümlerden elde edilen bulgular birlikte değerlendirilerek, sanat eğitiminin bireylerin yaşam kalitelerine ve sosyal görünürlüklerine katkısı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

2. Alt Amaca Yönelik Olarak; Ortaöğretim düzeyinde eğitim almış albinizimli bireylerin, görsel sanatlar eğitimi sürecinde karşılaştıkları güçlükler nelerdir?

Bu alt amaç kapsamında, albinizimli bireylerin görsel sanatlar derslerinde yaşadıkları zorluklar, bu zorluklarla başa çıkma biçimleri ve süreçte aldıkları sosyal destek unsurları incelenecektir. Eğitim ortamındaki fiziksel koşullar, öğretmen ve akran tutumları, materyallere erişim gibi faktörlerin öğrenme deneyimlerine etkisi değerlendirilecektir. Böylece sanat eğitimi sürecinde karşılaşılan engellerin anlaşılması ve kapsayıcı çözümler geliştirilmesine yönelik öneriler sunulacaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Albinizimli öğrencilerin görsel sanatlar dersine ilişkin deneyimleri gerek Türkiye’de gerekse uluslararası alanda oldukça sınırlı biçimde ele alınmıştır. Bu durum, eğitim ortamlarında kapsayıcılık, materyal düzenlemeleri ve öğretmen yaklaşımları gibi konularda bilimsel veriye dayalı politikaların geliştirilmesini güçleştirmektedir. Bu araştırma, ortaöğretim düzeyindeki albinizimli öğrencilerin sanat eğitimi deneyimlerini ortaya koyarak bu eksikliği gidermeyi hedeflemektedir.

Çalışma, sanat eğitiminin albinizimli bireylerin özgüven gelişimi, yaratıcılıklarını ifade etme ve toplumsal görünürlük kazanma süreçlerine nasıl katkı sağladığını somut bulgularla ortaya koyacaktır. Bu bulgular, öğretmenlerin ders içi uygulamalarını düzenlemeleri, okul yöneticilerinin fiziksel ortamları iyileştirmeleri ve politika yapıcıların kapsayıcı eğitim stratejileri geliştirmeleri açısından yol gösterici olacaktır.

Araştırma ayrıca, albinizimli öğrencilerin karşılaştığı öğrenme engellerini ve sanatsal üretim süreçlerindeki ihtiyaçlarını görünür kılarak, eğitimde fırsat eşitliği ve sosyal adalet perspektifine katkı sunacaktır. Bu yönüyle çalışma yalnızca sanat eğitimi alanı için değil,

özel eğitim ve kapsayıcı eğitim politikaları için de değerli bir kaynak niteliğindedir.

Son olarak, Türkiye’de bu kapsamda yapılmış nitel veriye dayalı çalışmaların azlığı düşünüldüğünde, araştırmanın literatürdeki boşluğu doldurması ve albinizimli bireylerin sanatsal ifade süreçlerine ilişkin özgün veriler sağlaması bakımından önemli bir ilk adım olacağı öngörülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Yapılan bu araştırmada;

- Araştırmaya katılan bireylerin, sorulara içten ve doğru yanıtlar verdikleri varsayılmaktadır.
- Elde edilen nitel ve nicel verilerin, araştırmanın amacı doğrultusunda katılımcıların sanat eğitiminde yaşadığı gerçek deneyimlerini, yeterli düzeyde yansıttığı varsayılmaktadır.
- Görsel sanatlar dersine ilişkin temel uygulama koşullarının, katılımcıların eğitim gördükleri kurumlarda büyük ölçüde benzerlik gösterdiği varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıkları

Bu araştırma, Türkiye genelinde ortaöğretim düzeyinde eğitim almış 20-35 yaş arası 11 albinizimli birey ile sınırlıdır. Elde edilen bulgular, yalnızca bu katılımcı grubunun deneyimlerini yansıtmakta olup, daha geniş albinizm topluluğuna genellenmesi sınırlı olabilir. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları, katılımcıların verdikleri yanıtlarla sınırlıdır. Katılımcıların görüşme sorularına verdikleri cevaplar ve anket maddelerine verdikleri yanıtlar, araştırmanın temel veri kaynağını oluşturmaktadır. Ayrıca, katılımcıların öğrenim gördükleri kurumların mevcut koşulları da araştırmanın kapsamına yansımış olup, farklı kurumlarda farklı sonuçlar elde edilebilir. Çalışma yalnızca görsel sanatlar dersi bağlamında ele alınmış, diğer dersler veya eğitim alanlarına yönelik deneyimler araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır.

1.6. Tanımlar

Sanat: Sanat, bireyin duygu, düşünce ve hayallerini estetik bir düzen içinde dışa vurmasını

sağlayan, aynı zamanda toplumsal ve kültürel değerlerin aktarımına aracılık eden çok boyutlu bir etkinliktir. San (2004), sanatın bireyin içsel dünyasını anlamlandırmasına ve toplumsal sorunlara işaret etmesine aracılık ettiğini vurgularken, Shusterman (2000) sanatı yalnızca güzellik üretimi değil, yaşamın estetik boyutlarını görünür kılan bir süreç olarak tanımlamaktadır. Dijital çağda ise sanat, sanal gerçeklik, dijital medya ve NFT gibi yeni ifade biçimleriyle genişlemiş; toplumsal tartışmaların görünür kılındığı bir alan haline gelmiştir (Paul, 2015). Bu çalışmada sanat kavramı, albinizimli bireylerin duygu ve deneyimlerini yaratıcı görsel biçimler aracılığıyla ifade etmelerine imkân tanıyan estetik ve kültürel bir alanı ifade etmektedir.

Görsel Sanatlar: Görsel sanatlar, bireylerin duygu, düşünce ve hayal dünyasını somutlaştıran sanatsal disiplinlerin genel adıdır. Resim, heykel, fotoğraf, tekstil, seramik ve grafik tasarım gibi çeşitli dalları kapsayan görsel sanatlar, bireylere kendilerini özgün yollarla ifade etme fırsatı sunmaktadır (Ersan & Bayraktar, 2021; Eisner, 2002). Bu çalışmada görsel sanatlar kavramı, albinizimli bireylerin duygu ve düşüncelerini yaratıcı biçimde dışa vurabilecekleri sanatsal ifade alanlarını kapsamaktadır.

Sanat Eğitimi: Sanat eğitimi, bireylerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmek ve estetik duyarlılıklarını artırmak amacıyla sunulan bir eğitim sürecidir. Bu süreç, bireylerin sanatsal ifade kapasitelerini desteklerken aynı zamanda toplumsal farkındalıklarını da güçlendirmektedir (Ünal & Coşkun, 2021; Edwards, 2004). Bu çalışmada sanat eğitimi, albinizimli bireylerin özgün ifade biçimleri geliştirmelerine olanak tanıyan ve kişisel ile toplumsal gelişimlerini destekleyen bir süreç olarak ele alınmaktadır.

Kişisel Gelişim: Kişisel gelişim, bireyin potansiyelini gerçekleştirme, öz farkındalık kazanma, duygusal ve sosyal yönlerini geliştirme süreci olarak tanımlanmaktadır. Rogers’a (1961) göre kişisel gelişim, bireyin “kendini gerçekleştirme” yönünde ilerlemesiyle ilişkilidir. Maslow (1943) ise bunu ihtiyaçlar hiyerarşisinin en üst basamağında yer alan kendini gerçekleştirme ile açıklamaktadır. Eğitim literatüründe kişisel gelişim; özgüvenin artması, yaratıcılığın desteklenmesi ve sosyal ilişkilerin güçlenmesi gibi çok boyutlu çıktıları kapsar (Gardner, 1983; Yeşilyaprak, 2011). Bu çalışmada kişisel gelişim kavramı, albinizimli bireylerin görsel sanatlar eğitimi sürecinde özgüven kazanma, duygularını ifade etme, yaratıcılıklarını ortaya koyma ve sosyal etkileşimlerini geliştirme bağlamında ele alınmaktadır.

Ortaöğretim Kademesi: Millî Eğitim Bakanlığı (2018) tarafından tanımlandığı üzere

ortaöğretim, ilköğretimi tamamlayan öğrencilerin genel, mesleki ve teknik programlar aracılığıyla akademik, kültürel ve sosyal gelişimlerini sürdürdükleri eğitim kademesidir. Türkiye’de ortaöğretim; Anadolu liseleri, fen liseleri, mesleki ve teknik liseler ile güzel sanatlar liselerini kapsamaktadır. Bu çalışmada ortaöğretim kademesi, albinizmlı bireylerin görsel sanatlar dersi deneyimlerini edindikleri lise öğrenimi kademesini ifade etmektedir.

Özel Gereksinimli Birey: Fiziksel, zihinsel, duyuşal veya duygusal farklılıkları nedeniyle gelişimsel ve eğitsel açıdan desteklenmeye ihtiyaç duyan kişilerdir (MEB, 2018; UNESCO, 2009). Bu çalışmada özel gereksinimli birey kavramı, melanin eksikliği nedeniyle görsel farklılıkları bulunan albinizmlı öğrencileri ifade etmektedir.

Albinizm: Melanin pigmentinin üretiminde yetersizlik ya da yokluk nedeniyle ortaya çıkan, kalıtsal ve nadir rastlanan genetik bir durumdur. Bu farklılık, bireylerin saç, cilt ve göz renginde belirgin açıklık yaratmakta; aynı zamanda görme işlevinde çeşitli sınırlılıklara yol açabilmektedir (Kromberg & Jenkins, 2015; Ünal, 2020). Bu çalışmada albinizm kavramı, melanin eksikliğine bağlı olarak görsel ve fiziksel farklılıkları bulunan bireyleri ifade etmektedir.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sanat

Sanat, insanlık tarihi boyunca farklı kültürlerde ve dönemlerde değişik biçimlerde tanımlanmıştır. Bu çeşitlilik, sanatın tek bir tanıma indirgenemeyecek kadar çok boyutlu ve dinamik bir olgu olduğunu göstermektedir. Genel olarak sanat; bireyin duygu ve düşüncelerini estetik bir düzen içerisinde dışa vurduğu, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bağlamda bir ifade alanı oluşturduğu yaratıcı bir süreçtir.

Sanat yalnızca “güzel olanın üretimi” değildir. San (2004), sanatın kimi zaman bireyin içsel dünyasını anlamlandırmasına, kimi zaman toplumsal sorunlara işaret etmesine, kimi zaman da kültürel kimliğin korunmasına aracılık ettiğini vurgular. Bu bağlamda sanatın işlevleri çeşitlidir:

- Estetik işlev: Duyuları harekete geçirerek bireyin algısını yoğunlaştırır ve farklı bakış açıları geliştirmesine imkân tanır (Beardsley, 1982).
- İfade işlevi: Duygu ve düşüncelerin sembolik biçimde dışavurumunu sağlar (Collingwood, 1938).
- İletişim işlevi: Sanat eserini üreten, eser ve izleyici arasında simgesel bir köprü kurar (Efland, 2002).
- Kültürel aktarım işlevi: Toplumların değerlerini, geleneklerini ve kimliklerini kuşaklar arasında taşır (Hauser, 1999; Buyurgan & Buyurgan, 2012).
- İdeolojik işlev: Siyasal ve toplumsal süreçlerde temsil ve yönlendirme aracı olabilir (Danto, 1981).

Sanatın tarihsel gelişim süreci de bu kavramın bütüncül biçimde anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Antik Yunan’da sanat, “*mimesis*” (taklit) anlayışı çerçevesinde doğayı ve ideaları yansıtmaya biçimi olarak görülmüştür. Orta Çağ’da sanat, daha çok dinsel temalara yönelmiş; kilise ve dini semboller sanatın ana belirleyicileri olmuştur. Rönesans ile birlikte anatomi bilgisi, perspektif kullanımı ve bireysel yaratıcılık ön plana çıkmış; sanatçı, entelektüel bir statüye kavuşmuştur. Modern dönemde avangard hareketler geleneksel sınırları sorgulamış; Duchamp’ın ready-made yaklaşımı, sanatın yalnızca estetik güzellik üzerinden tanımlanamayacağını göstermiştir (Danto, 1981).

20. yüzyılın ikinci yarısında gelişen postmodern yaklaşımlar, sanatın anlamını ve üretim biçimlerini köklü biçimde dönüştürmüştür. Bu dönemde sanat, yalnızca estetik bir nesne değil; aynı zamanda bir düşünce biçimi, eleştirel bir alan ve toplumsal meselelerin görünür kılındığı bir platform haline gelmiştir. Kavramsal sanat, performans sanatı, çevre sanatı ve enstalasyon gibi akımlar, sanatın sınırlarını genişleterek onu gündelik yaşamla daha doğrudan ilişkilendirmiştir (Lyotard, 1984; Bourriaud, 2002).

21. yüzyıla gelindiğinde küreselleşme ve dijital teknolojiler, sanatın hem üretim hem de sergilenme biçimlerini değiştirmiştir. Dijital medya, sanal gerçeklik (VR), artırılmış gerçeklik (AR) ve *NFT* gibi yeni sanat biçimleri, sanatın tanımını yeniden tartışmaya açmıştır (Paul, 2015). Böylece sanat, hem bireysel yaratıcılığın özgün bir ifadesi hem de küresel düzeyde toplumsal ve kültürel tartışmaların görünür kılındığı bir alan haline gelmiştir.

Türkiye’de sanatın gelişimi Batı ile kurulan etkileşimle ivme kazanmıştır. 1883’te Osman Hamdi Bey’in kurduğu Sanayi-i Nefise Mektebi modern sanat eğitiminin başlangıcı kabul edilir. Cumhuriyet döneminde sanat, ulusal kimliğin inşasında önemli bir araç olarak görülmüş; devlet destekli sergiler ve yurt gezileriyle geniş kitlelere ulaşmıştır. 1950’lerde soyut eğilimler, 1960–1970’lerde toplumsal gerçekçilik etkili olmuş; 1980 sonrasında kavramsal ve çağdaş sanat uygulamaları öne çıkmıştır. Özellikle 1987’de başlayan İstanbul Bienali, Türk sanatının uluslararası görünürlüğünü artıran önemli bir dönüm noktasıdır (Kırıçoğlu, 2002; Tansuğ, 1989; İKSV, t.y.).

Tüm bu değerlendirmeler ışığında sanat; estetik bir üretim alanı olmanın ötesinde bireysel, toplumsal ve kültürel boyutlarıyla çok yönlü bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çok yönlülük, sanatın alt dallarından biri olan görsel sanatların önemini daha da artırmaktadır. Sonuçta sanat, yalnızca ‘güzel’in üretimi değil; bireysel deneyimi toplumsal ve kültürel anlam üretimiyle birleştiren dinamik bir alandır.

2.2. Görsel Sanatlar

Görsel sanatlar, bireylerin duygu, düşünce ve hayallerini görsel biçimler aracılığıyla ifade ettikleri, farklı teknik ve malzemeler kullanılarak estetik bir düzen içinde ortaya konulan sanat dallarını kapsar. Resim, heykel, seramik, grafik, fotoğraf, baskı teknikleri, mimari ve çağdaş sanat uygulamaları bu kapsamın başlıca örnekleridir. Görsel sanatların temel niteliği, doğrudan görme duyusuna hitap ederek bireylerin algı, duyarlılık ve estetik beğenilerini geliştirmesidir. Bu çerçevede görsel sanatlar, görme duyusuna dayalı estetik dil üzerinden bireysel deneyimi toplumsal/kültürel aktarım ile buluşturur (Kırıçoğlu, 2009).

San'ın (2004) vurguladığı gibi, görsel sanatlar bireylerin çevrelerini yorumlamalarına, görsel kültürü tanımalarına ve estetik duyarlılık kazanmalarına imkân tanır. Bu süreçte birey, görsel imgeler aracılığıyla hem kendi yaşam deneyimlerini anlamlandırır hem de toplumsal birikimle bağ kurar. Dolayısıyla görsel sanatlar, bireysel ve toplumsal gelişim arasında köprü kuran çok yönlü bir ifade alanı olarak değerlendirilmektedir.

Görsel sanatların kapsamı tarihsel süreç içerisinde genişlemiş ve dönüşmüştür. Geleneksel sanat biçimleri arasında resim, heykel, el sanatları ve mimari öne çıkarken; günümüzde dijital sanat, video sanatı, fotoğraf, enstalasyon, multimedya uygulamaları ve NFT tabanlı üretimler görsel sanatların çeşitliliğini artırmıştır (Buyurgan & Buyurgan, 2012). Teknolojik ilerlemeler, sanatın yalnızca üretim biçimlerini değil, sergilenme ve paylaşılma yöntemlerini de değiştirmiştir. Sanal sergiler, çevrim içi galeriler ve dijital platformlar, görsel sanatların küresel dolaşımını hızlandırmış; böylece sanatçıların eserleri farklı coğrafyalarda aynı anda görünür hale gelmiştir (Paul, 2015).

Türkiye’de görsel sanatların gelişimi, Osmanlı döneminde minyatür, hat, tezhip, çini ve ebru gibi geleneksel sanatlarla başlamıştır (Renda & Tanındı, 1992). Cumhuriyet’in ilanıyla birlikte Batı sanat anlayışlarıyla daha güçlü bir etkileşim yaşanmış; resim ve heykel çalışmaları ulusal kimliğin inşasında önemli bir araç haline gelmiştir. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ise çağdaş sanat pratikleri yaygınlaşmış, disiplinlerarası ve deneysel çalışmalar ön plana çıkmıştır. Bu süreç, Türk sanatının uluslararası görünürlüğünü artırmıştır; İstanbul Bienali’ne ilişkin ayrıntılı değerlendirme için bkz. Bölüm 2.1, “Sanat”.

Sonuç olarak görsel sanatlar, bireysel yaratıcılığın bir ifadesi olmanın yanı sıra toplumsal belleği canlı tutan ve kültürel kimliği görünür kılan bir alan olarak değerlendirilmektedir. Bu çok yönlü işlev, görsel sanatların eğitim süreçleriyle daha da anlam kazandığını ortaya koymakta; dolayısıyla görsel sanatların eğitim bağlamında ele alınması, bir sonraki başlık

olan Görsel Sanatlar Eğitimi'nin zeminini oluşturur.

2.3. Görsel Sanatlar Eğitimi

Görsel sanatlar eğitimi, 2.2'de açıklanan çok yönlü yapıyı öğretime taşıyarak estetik deneyim ile yaratıcı/eleştirel düşünmeyi geliştirmeyi amaçlar (Efland, 2002). Bu eğitim, yalnızca teknik becerilerin kazandırılmasını değil; aynı zamanda bireyin duyu ve düşüncelerini görsel yollarla dışa vurabilmesini, eleştirel bakış açısı geliştirmesini ve özgün bir sanat dili oluşturmasını amaçlamaktadır (Efland, 2002).

John Dewey'in (1934) sanat ve deneyim üzerine yaptığı çalışmalarda da vurguladığı gibi, sanat eğitimi bireyin yaşantılarıyla bütünleştiğinde daha anlamlı hale gelir. Estetik deneyimler, yalnızca güzellik algısı yaratmakla kalmaz; bireyin bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimine de katkıda bulunur. Bu açıdan görsel sanatlar eğitimi, bireyin öğrenme süreçlerini dönüştüren bir araç olarak değerlendirilmektedir.

Bireysel gelişim açısından görsel sanatlar eğitimi, çocukların yaratıcılık potansiyellerini ortaya çıkarmalarına, problem çözme becerilerini geliştirmelerine ve özgüven kazanmalarına yardımcı olur. Lowenfeld ve Brittain'in (1987) sanatsal gelişim evrelerine ilişkin çalışmaları, görsel sanatların çocukların bilişsel ve duygusal gelişimini doğrudan etkilediğini ortaya koymuştur. Gardner'ın (1983) çoklu zekâ kuramı ise sanatsal etkinliklerin özellikle görsel-uzamsal zekâyı geliştirdiğini, bunun da bireyin farklı düşünme biçimlerini deneyimlemesine katkı sağladığını göstermektedir.

Toplumsal açıdan değerlendirildiğinde görsel sanatlar eğitimi, kültürel farkındalık kazandırarak bireylerin empati becerilerini geliştirmekte, farklı yaşam biçimlerine ve değerlere saygı duymalarını teşvik etmektedir. Bamford'un (2006) çalışmaları, sanat eğitiminin yalnızca bireysel yaratıcılığı değil, aynı zamanda toplumsal uyumu ve kültürel kimliğin aktarımını da desteklediğini ortaya koymuştur.

Türkiye'de görsel sanatlar eğitimi, 2006 müfredat reformu ile birlikte daha yapılandırılmış ve öğrenci merkezli bir anlayış kazanmıştır. Bu reformla birlikte sanat dersleri yalnızca uygulama temelli olmaktan çıkarak, düşünme, değerlendirme ve yorumlama becerilerini de kapsayan daha bütüncül bir yapıya kavuşturulmuştur. Disiplin Temelli Sanat Eğitimi (DBAE) modeli bu noktada önemli bir referans oluşturmuştur. DBAE yaklaşımı; sanat tarihi, estetik, sanat eleştirisi ve sanat üretimi olmak üzere dört temel boyutu bir araya getirerek görsel sanatlar eğitiminin daha sistematik ve disiplinlerarası biçimde yürütülmesini sağlamaktadır (Dobbs, 1998).

Bunun yanı sıra, görsel sanatlar eğitimi yalnızca sınıf ortamında gerçekleştirilen etkinliklerle sınırlı kalmamakta; müzeler, sanat galerileri ve dijital platformlar aracılığıyla da desteklenmektedir. Günümüzde dijitalleşme sayesinde sanal sergiler ve çevrim içi atölyeler, öğrencilerin farklı estetik deneyimler edinmesine olanak tanımaktadır.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında görsel sanatlar eğitimi; bireyin özgün kimliğini bulmasına yardımcı olan, eleştirel düşünmeyi teşvik eden ve toplumsal belleğin güçlenmesine katkı sağlayan temel bir eğitim alanıdır. Dolayısıyla hem bireysel hem de toplumsal gelişim açısından vazgeçilmez bir rol üstlenmektedir. Görsel sanatlar eğitimi, özgün ifade, eleştirel düşünme ve kültürel farkındalık eksenlerinde öğrencinin kimlik inşasına kalıcı katkı sağlar.

2.3.1 Ortaöğretimde Görsel Sanatlar Eğitimi

Ortaöğretim düzeyinde görsel sanatlar eğitimi, öğrencilerin bilişsel, duygusal, estetik ve sosyal gelişimlerini destekleyen temel bir öğrenme alanıdır. Bu dersin amacı yalnızca sanatsal beceriler kazandırmak değil; aynı zamanda öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine, kültürel değerleri tanımlarına, toplumsal duyarlılık geliştirmelerine ve eleştirel düşünme becerilerini artırmalarına olanak sağlamaktır (San, 2004). Ortaöğretim çağındaki gençler için sanat eğitimi, kimlik oluşumu ve kişilik gelişiminde doğrudan belirleyici bir rol üstlenmektedir.

Estetik duyarlılık, bireyin çevresindeki olaylara farklı bir gözle bakabilmesini, güzeli fark edebilmesini ve bu değerlere yaşamında yer verebilmesini içerir. Kırıçoğlu'na (2009) göre estetik deneyimler, yalnızca sanat eserleriyle sınırlı değildir; bireyin gündelik yaşamında da algı biçimlerini ve değer yargılarını dönüştürmektedir. Bu nedenle görsel sanatlar dersleri, öğrencilerin duyuşsal algılarını yoğunlaştırarak onların estetik bakış açısı kazanmalarına katkı sağlar.

Bir diğer önemli işlev yaratıcılığın geliştirilmesidir. Ortaöğretim dönemi, bireyin soyut düşünme becerilerinin güçlendiği, kimlik arayışlarının yoğunlaştığı kritik bir gelişim evresidir. Bu süreçte sanat, öğrencilere özgün üretim fırsatları sunar. Lowenfeld ve Brittain'in (1987) sanatsal gelişim evreleri, ergenlik çağındaki bireylerin sanatsal etkinliklerle bilişsel, duygusal ve sosyal gelişim yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Öğrenciler, görsel sanatlar aracılığıyla özgün düşüncelerini somutlaştırmakta, bu yolla özgüven geliştirmektedir.

Ortaöğretimde görsel sanatlar eğitimi aynı zamanda kültürel aktarım işlevi görmektedir. Sanat tarihi ve kültür içerikli dersler aracılığıyla öğrenciler, hem ulusal sanat mirasını hem de dünya sanatını tanıma imkânı bulurlar. Bu durum onların kültürel kimliklerini güçlendirirken farklı kültürlerle empatiyle yaklaşımlarını da sağlar (Buyurgan & Buyurgan, 2012). Özellikle küreselleşme çağında gençlerin hem kültürel köklerini korumaları hem de evrensel değerlere açık bireyler haline gelmeleri, sanat eğitimiyle daha bilinçli şekilde gerçekleşmektedir.

Disiplinlerarası katkılar da ortaöğretim düzeyinde sanat eğitiminin önemli işlevleri arasında yer almaktadır. Sanat derslerinde işlenen perspektif, oran-orantı ve simetri gibi kavramlar matematikle doğrudan ilişkilidir. Işık ve renk bilgisi fen bilimleriyle kesişirken; tarihsel olayların sanatsal temsili tarih derslerine katkı sunmaktadır. Edebi eserlerin resimlenmesi ya da tiyatro yoluyla görselleştirilmesi de sanatın edebiyatla etkileşimini göstermektedir (Kırıçoğlu, 2009). Böylece sanat eğitimi, farklı disiplinlerde edinilen bilgilerin pekiştirilmesine aracılık eder.

Sanat eğitiminin ortaöğretimdeki bir diğer işlevi, öğrencilerin duygusal ve sosyal yönlerini geliştirmesidir. Görsel sanatlar sayesinde birey, iç dünyasındaki duygu ve düşünceleri görünür hale getirebilir. Eisner'in (2002) belirttiği gibi, sanat bireylere "sözcüklerle ifade edilemeyen dile getirme" gücü vermektedir. Bu süreç, öğrencilerin empati becerilerini artırmakta, toplumsal sorumluluk bilinci geliştirmelerine katkı sağlamakta ve öz güvenlerini desteklemektedir.

Türkiye'de ortaöğretim düzeyinde görsel sanatlar eğitimi, Millî Eğitim Bakanlığı'nın öğretim programları çerçevesinde yürütülmektedir. Estetik duyarlılık, kültürel farkındalık, yaratıcılık ve eleştirel düşünmenin geliştirilmesi temel hedefler arasında sayılmıştır. Günümüzde dersler yalnızca sınıf içi uygulamalarla sınırlı kalmamakta; müzeler, sergiler, atölyeler ve dijital ortamlarla desteklenmektedir. Bu durum, öğrencilerin geleneksel ve çağdaş sanat pratikleriyle bütünleşerek daha kapsamlı estetik deneyimler edinmelerine olanak tanımaktadır.

Sonuçta ortaöğretim düzeyinde görsel sanatlar eğitimi; estetik duyarlılık kazandırma, yaratıcılığı destekleme, kültürel aktarımı güçlendirme, disiplinlerarası öğrenme ortamları

sağlama ve öğrencilerin kişisel kimlik gelişimine katkıda bulunma gibi çok yönlü işlevlere sahiptir. Bu özellikleriyle görsel sanatlar, genç bireylerin yalnızca sanatsal beceriler edinmelerini değil, aynı zamanda yaşam boyu kullanabilecekleri bilişsel, duygusal ve sosyal yeterlilikler kazanmalarını sağlamaktadır.

2.4 Özel Gereksinimli Bireylerde Sanat Eğitimi

Özel gereksinimli bireyler, fiziksel, zihinsel, duygusal ya da duygusal farklılıkları nedeniyle gelişimsel ve eğitsel açıdan ek desteğe ihtiyaç duyan kişilerdir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018). Bu bireyler, toplumsal yaşama katılım, kendini ifade etme ve potansiyelini gerçekleştirme süreçlerinde çeşitli engellerle karşılaşmaktadır. Geleneksel öğretim yöntemlerinin bu bireyler için her zaman yeterli olmaması, sanat eğitimi gibi alternatif öğrenme yollarının önemini artırmaktadır.

Sanat, özellikle görsel sanatlar, özel gereksinimli bireyler için alternatif bir iletişim ve ifade alanı sunmaktadır. Sözlü iletişimde güçlük yaşayan bireyler, sanat aracılığıyla duygularını ifade edebilmekte, kendilerini tanıyabilmekte ve başkalarıyla bağ kurabilmektedir (Malchiodi, 2012). Bunun yanı sıra sanatsal süreçler, bireyin öz güvenini artırmakta, duygusal rahatlama sağlamaktadır. Ayrıca motor becerilerin gelişimine katkıda bulunmasıyla, sanat eğitiminin çok yönlü bir işlev üstlendiği görülmektedir (Karkou & Sanderson, 2006).

Öğrenme güçlüğü, otizm, zihinsel yetersizlik veya fiziksel engellilik gibi durumlar, bireylerin eğitim süreçlerinde çeşitli sınırlılıklar oluşturabilmektedir. Ancak sanat eğitimi; esnek yapısı, birey merkezli yaklaşımı ve farklı duylara hitap etme özelliğiyle, bu sınırlılıkların aşılmasında önemli bir araç olarak görülmektedir (Eren & Deniz, 2013). Özellikle görsel sanatlar eğitimi, bireylere renkleri, formları ve malzemeleri doğrudan deneyimleme fırsatı sunarak çok boyutlu öğrenme yaşantıları kazandırmaktadır. Böylelikle öğrenciler yalnızca bilişsel düzeyde değil, duygusal ve psikomotor açıdan da gelişim göstermektedir.

Sanat eğitimi aynı zamanda terapötik etkiler de doğurabilmektedir. Sanat terapisiyle paralel yürütülen uygulamalarda birey, yaşadığı travmaları ve kaygıları sanatsal yollarla dışa vurmakta; bu süreç duygusal boşalım, içsel farkındalık ve psikolojik denge sağlamaktadır

(Edwards, 2014). Dolayısıyla sanat eğitimi, özel gereksinimli bireyler için yalnızca estetik bir uğraş değil; ruhsal iyileşmeyi destekleyen bir gelişim alanı olarak da değerlendirilmektedir.

Kapsayıcı eğitim anlayışı çerçevesinde sanat, farklı yetenek ve gereksinimlere sahip bireylerin aynı öğrenme ortamında bulunmasına imkân tanımaktadır. Bu durum, özel gereksinimli bireylerin toplumsal yaşama katılımını artırırken, aynı zamanda önyargıların kırılmasına, empati duygusunun gelişmesine ve sosyal etkileşimlerin artmasına katkı sağlamaktadır (UNESCO, 2009). Böylece sanat, dönüştürücü gücüyle yalnızca özel gereksinimli bireyler üzerinde değil, toplumun bütününde kapsayıcı bir etki yaratmaktadır.

Türkiye’de özel gereksinimli bireylere yönelik sanat eğitimi uygulamaları da giderek çeşitlenmektedir. “Sanat Herkes İçindir” ve “Engelsiz Sanat Atölyesi” gibi projeler, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliğiyle yürütülmekte; bireylerin sanatsal üretim süreçlerine aktif katılımını desteklemektedir (Aydın, 2019). Bu tür uygulamalar sayesinde bireyler hem üretici hem de izleyici kimliğiyle sanata katılmakta, böylece sanatın sosyal bütünleştirici rolü daha da güçlenmektedir.

Literatürde sanat eğitiminin özel gereksinimli bireyler üzerindeki olumlu etkileri farklı araştırmalarla ortaya konmuştur (San, 2004; Buyurgan & Buyurgan, 2012; Malchiodi, 2012). Bu etkiler şu şekilde özetlenebilir:

- Yaratıcılığın geliştirilmesi,
- Özgüvenin artırılması,
- Motor becerilerin desteklenmesi,
- Duygusal boşalım ve psikolojik denge sağlanması,
- Toplumsal bütünleşmeye katkı sunması.

Sonuç olarak sanat eğitimi, özel gereksinimli bireylerin bireysel gelişimlerine katkı sunmanın yanı sıra onların toplumsal yaşama etkin biçimde katılımını da destekleyen kapsayıcı ve dönüştürücü bir araç niteliği taşımaktadır.

Bu çalışma klinik sanat terapisi değil, eğitsel bağlamda sanat temelli uyarlamaları ele almaktadır.

2.5 Albinizm ve Sanat

Albinizm, melanin pigmentinin sentezinden sorumlu genlerdeki mutasyonlardan kaynaklanan, nadir görülen kalıtsal bir bozukluk grubudur. Bu hastalık tarih boyunca bilinse de genetik temelleri ancak son yıllarda moleküler biyoloji ve genetik araştırmaları sayesinde ayrıntılı biçimde aydınlatılabilmektedir. Günümüzde yapılan çalışmalar, albinizmin heterojen bir yapıya sahip olduğunu ve farklı gen mutasyonlarının farklı klinik tablolara yol açtığını ortaya koymaktadır (GeneReviews, 2023).

Okülokutanöz albinizm (OCA) tipleriyle ilişkili birçok gen tanımlanmıştır. TYR (OCA1), OCA2, TYRP1 (OCA3), SLC45A2 (OCA4), SLC24A5 (OCA6), LRMDA (OCA7) ve DCT (OCA8) genleri bu grupta yer almaktadır (Chean ve ark., 2024; Kruijt ve ark., 2024). Örneğin TYR geninde tirozinaz enziminin işlev kaybı, melanin sentezini ilk basamakta durdurur ve en ağır klinik fenotiplerden birini oluşturur. OCA2 gen mutasyonları ise melanozom pH düzenlenmesini bozarak pigment azalmasına yol açar. Daha nadir tipler olan OCA6, OCA7 ve OCA8 ise genetik çeşitliliğin ne kadar geniş olduğunu göstermektedir. Bu bilgiler yalnızca tanı ve sınıflama için değil, aynı zamanda ailelere sunulan genetik danışmanlık hizmetleri açısından da kritik öneme sahiptir.

Albinizmin klinik bulguları bireyden bireye değişmekle birlikte üç ana grupta toplanabilir. Oküler bulgular arasında nistagmus, fotofobi, az görme, foveal hipoplazi ve kiazmal misrouting en sık gözlenenlerdir (Galli ve ark., 2023). Görme keskinliği genellikle 20/60 ile 20/400 arasında değişmekte; optik sinir liflerinin anormal yönlenmesi görsel uyarılmış potansiyel (VEP) testleriyle, foveal gelişim eksiklikleri ise optik koherens tomografi (OCT) ile gösterilebilmektedir. Dermatolojik bulgular ise melanin eksikliğine bağlı olarak güneş ışınlarına karşı korunmasızlık, güneş yanıkları ve deri kanseri riskinde artış şeklinde ortaya çıkar. Özellikle Afrika ve Asya'da güneşten korunma imkânlarının kısıtlı olması, genç yaşlardan itibaren deri kanseri riskini artırmaktadır (Marçon, 2019). Sistemik bulgular arasında işitme sorunları, motor koordinasyon güçlükleri ve psikososyal problemler yer almakta; bu durumlar bireylerin günlük yaşamlarını, eğitim süreçlerini ve sosyal uyumlarını doğrudan etkilemektedir.

Bazı albinizm formları yalnızca pigment kaybıyla sınırlı değildir; farklı organ sistemlerini

etkileyen sendromlarla birlikte seyredebilir. Örneğin Hermansky–Pudlak Sendromu (HPS), pigment eksikliğine ek olarak kanama diyatezi, pulmoner fibrozis ve inflamatuvar bağırsak hastalıkları ile karakterizedir (Tondi ve ark., 2025). Daha nadir görülen Chediak–Higashi Sendromu ise immün sistem bozuklukları ve tekrarlayan enfeksiyonlarla seyreden ağır bir tablo ortaya koymaktadır. Bu tür varyantlar, albinizmin yalnızca deri ve gözlerle sınırlı bir bozukluk değil; çok sistemli bir genetik sendrom olduğunu kanıtlamaktadır.

Albinizmin kalıtım özellikleri de hastalığın toplumsal yönünü öne çıkarmaktadır. OCA'nın çoğu otozomal resesif kalıtımla geçtiğinden, taşıyıcı ebeveynlerin her gebelikte %25 oranında etkilenmiş çocuk sahibi olma riski bulunmaktadır. Bu nedenle genetik danışmanlık, hastalığın tekrarını önlemede kritik bir rol oynamaktadır (GeneReviews, 2023). Özellikle akraba evliliklerinin sık görüldüğü toplumlarda bu danışmanlık hizmetlerinin önemi daha da artmaktadır.

Albinizmin genetik ve klinik özellikleri yalnızca tıp alanı için değil, eğitim ortamları açısından da doğrudan sonuçlar doğurmaktadır. Görme keskinliğinin azalması, kontrast duyarlılığındaki eksiklikler ve fotofobi, özellikle öğrencilerin öğrenme süreçlerini etkilemektedir. Bu nedenle albinizmlilerin eğitim hayatında kontrast artırıcı materyaller, uygun aydınlatma koşulları ve büyütme araçları gibi düzenlemelere ihtiyaç vardır. Özellikle görsel sanatlar eğitimi alan öğrenciler için bu tür uyarlamalar hem öğrenme sürecini kolaylaştırmakta hem de bireylerin sanatsal ifade becerilerini desteklemektedir. Böylece albinizmin genetik ve klinik yönlerinin anlaşılması, eğitim bilimlerinde de yol gösterici bir çerçeve sunmaktadır.

Sanat eğitimi, albinizmlı bireyler için hem bireysel ifade alanı hem de toplumsal görünürlük aracı olarak önemli bir işlev üstlenmektedir. Görsel sanatlar, bireyin sözel olmayan yollarla kendini ifade etmesini sağlayarak içsel dünyasını açığa çıkarmasına, başkaları tarafından daha iyi anlaşılmasına imkân tanımaktadır. Bunun yanı sıra sanat eğitimi yalnızca teknik beceri kazandırmakla kalmamakta; öz güveni artırmakta, sosyal etkileşimi güçlendirmekte ve benlik algısını olumlu yönde etkilemektedir (Bamford, 2006; Eisner, 2002).

Her ne kadar albinizmlı bireylerde görsel algı sıklıkla etkilenmiş olsa da bu durum onların sanatsal yaratıcılıklarını engellememektedir. Araştırmalar, albinizmlı bireylerin estetik üretim süreçlerinde yüksek duyarlılıkla çalışabildiklerini ve sanatın bireysel gelişimlerine katkı sunduğunu göstermektedir (Malchiodi, 2012; Eisner, 2002). Bu da sanatsal eğitimin

yalnızca görsel yeterliliklere değil; çoklu duyuşal farkındalığa, yaratıcılığa ve ifade gücüne dayandığını ortaya koymaktadır.

Sanat eğitimi sürecinde albinizimli bireylerin özel görsel ihtiyaçlarının dikkate alınması gerekmektedir. Işık hassasiyeti, kontrast algısı ve detay ayırımı bireyden bireye farklılık gösterebilir. Bu nedenle eğitim ortamlarının bireysel farklılıklara duyarlı ve esnek biçimde düzenlenmesi önem taşımaktadır (Corn & Erin, 2010; Erin & Spungin, 2004). Ayrıca dijital sanat araçları, görsel kısıtlılıkları telafi edebilecek yeni imkânlar sunmakta; erişilebilirliği artırmakta ve yaratıcı üretimi desteklemektedir.

Dünyada albinizimli bireylere yönelik yürütölen sanat projeleri, hem bireylerin sanatsal gelişimine katkı sunmakta hem de toplumda farkındalık oluşturmaktadır. Özellikle Afrika ölkelerinde ayrımcılığı azaltmayı hedefleyen fotoğraf sergileri, belgesel çalışmaları ve kamuya açık sanat girişimleri öne çıkmaktadır (Under the Same Sun, t.y.). Türkiye’de ise bu konuda yürütölen çalışmalar sınırlı olmakla birlikte, bireysel sanatçı girişimleri ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarının desteklediği atölyeler umut verici gelişmeler olarak değerlendirilmektedir.

Sanat, albinizimli bireylerin görünürlük kazanmalarını sağlamakla kalmamakta; aynı zamanda yaşadıkları zorlukların toplum tarafından daha iyi anlaşılmasına da katkı sunmaktadır. Bununla birlikte sanat, yalnızca estetik üretim alanı değil; aynı zamanda sosyal değişim ve insan hakları savunusunun da bir aracı haline gelmektedir (Davis, 2013). Albinizimli bireylerin sanat yoluyla güçlenmeleri, onların hem bireysel hem de toplumsal konumlarını dönüştürmelerine olanak tanımaktadır.

Albinizm ve sanat ilişkisi, yalnızca bireysel yaratıcılık ve ifade özgürlüğü açısından değil; aynı zamanda toplumsal farkındalık, kültürel çeşitliliğin görünür kılınması ve kapsayıcı eğitim anlayışının güçlendirilmesi açısından da önemli bir alan olarak değerlendirilmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, ortaöğretim düzeyinde eğitim almış albinizimli bireylerin görsel sanatlar eğitimi deneyimlerini kapsamlı biçimde incelemek amacıyla karma yöntem (mixed methods) yaklaşımıyla tasarlanmıştır. Bu çalışma bir “yakınsayan paralel” karma desen olarak yapılandırılmıştır; nicel ve nitel veriler eşzamanlı toplanmış, ayrı ayrı analiz edilmiş ve sonuçta yan yana/karma yorumlanmıştır (Creswell & Plano Clark, 2018).

Karma yaklaşım, nicel ve nitel verilerin aynı çalışmada bütünleştirilmesine olanak tanıyarak tekil bir yöntemin sınırlılıklarını dengelemeyi ve olguyu daha kapsamlı kavramayı amaçlar (Creswell & Plano Clark, 2018; Johnson, Onwuegbuzie & Turner, 2007). Bu çalışmada, nicel bulgular genel eğilimleri ortaya koyarken, nitel bulgular bağlamsal ayrıntı ve anlamlandırma sağlar; iki veri seti birbiriyle yakınsayan bir yapıda yorumlanmıştır (Tashakkori & Teddlie, 2010).

Nicel boyutta betimsel tarama modeli benimsenmiştir. Katılımcıların görsel sanatlar eğitimine ilişkin deneyimlerini ölçmek üzere araştırmacı tarafından geliştirilen Görsel Sanatlar Eğitim Deneyimi Ölçeği (GSEDÖ) uygulanmıştır. GSEDÖ, 10 maddeden oluşan 5’li Likert tipi bir ölçektir ve aşağıdaki seçeneklerle derecelendirilmiştir: 1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum. Likert tipi ölçekler, tutum ve yargıların sayısallaştırılmasında yaygın ve geçerli bir yaklaşımdır; uygulama ve yorum kolaylığı nedeniyle eğitim ve sosyal bilimlerde sıklıkla tercih edilir (Spector, 1992; Edmondson, 2005).

Örneklem büyüklüğünün sınırlı olması (n=11; yaş aralığı 20–35) nedeniyle ileri düzey çıkarımsal analizler uygulanmamış, nicel veriler yalnızca betimsel istatistiklerle (frekans,

yüzde, ortalama, medyan, standart sapma) çözümlenmiştir. Bu tercih, küçük örneklemelerde kestirimin güvenilirliğine ilişkin metodolojik uyarılarla uyumludur (De Vaus, 2014).

Nitel boyut, durum çalışması (case study) deseninde yapılandırılmıştır. Durum çalışması deseni, belirli bir olgunun (bu çalışmada albinizmlı bireylerin görsel sanatlar eğitimi deneyimlerinin) kendi doğal bağlamı içinde derinlemesine incelenmesini amaçlayan bir yaklaşımdır. Yin (2018) durum çalışmalarının, araştırmacıya karmaşık sosyal olguları çok boyutlu biçimde analiz etme olanağı sunduğunu; Stake (1995) ise bu desenin bireysel deneyimlerin özgün yönlerini anlamaya odaklandığını belirtmiştir. Creswell (2013) de durum çalışmasının, araştırmacının bir olguyu bütüncül biçimde betimleyip yorumlamasına imkân tanıyan sistematik bir süreç olduğunu vurgulamaktadır. Bu yönüyle araştırmanın nitel boyutu, albinizmlı bireylerin sanat eğitimi sürecindeki kişisel deneyimlerini ayrıntılı ve bağlamsal biçimde çözümlemeye olanak sağlamıştır. Nitel boyutta yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış; katılımcıların görsel sanatlar eğitimi sürecindeki deneyimleri, kişisel gelişimlerine etkiler ve karşılaştıkları güçlükler temaları etrafında 11 açık uçlu soruyla derinlemesine incelenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, önceden belirlenmiş soru setini korurken katılımcı yanıtlarına göre esnek derinleştirme olanağı sunar (Kvale & Brinkmann, 2009; Merriam & Tisdell, 2016). Elde edilen metinler tematik analiz ile kodlanmış, kodlar kategorilere ayrılmış ve örüntüleri yansıtan temalar oluşturulmuştur (Braun & Clarke, 2006).

Görüşme soruları, kapsam ve anlaşılabilirlik açısından gözden geçirilmek üzere iki sosyal hizmet uzmanının görüşüne sunulmuş; geri bildirimler doğrultusunda ifadeler revize edilmiştir. Uzman değerlendirmesi yoluyla kapsam geçerliğinin desteklenmesi, ölçme araçlarının içerik uygunluğunu artıran yerleşik bir yöntemdir (Haynes, Richard & Kubany, 1995; Polit & Beck, 2006).

Bu bütüncül modeller sayesinde, nicel veriler katılımcı grubundaki genel eğilimleri ortaya koyarken, nitel veriler bu eğilimlerin ardındaki deneyimsel bağlamı görünür kılmış; bulgular karşılıklı olarak desteklenerek yorumlanmıştır.

3.2. Veriler ve Toplanması

Bu araştırmanın verileri, ortaöğretim düzeyinde eğitim almış 20–35 yaş aralığındaki 11 albinizmlı bireyden çevrim içi uygulama yoluyla toplanmıştır. Katılımcılara albinizm alanında faaliyet gösteren dernek ve topluluk duyuruları aracılığıyla ulaşılmış; bilgilendirme

metnini inceleyen gönüllüler elektronik onam verdikten sonra formu doldurmuştur. Süreç boyunca gizlilik ve anonimlik güvenceleri sağlanmış, veriler yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılmıştır.

Form yapısı ve uygulama. Veri toplama formu iki bölümden oluşmuştur:

1. Görsel Sanatlar Eğitim Deneyimi Ölçeği (GSEDÖ) — 10 maddelik 5’li Likert (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum). Maddeler, görsel sanatlar eğitiminin kişisel gelişime katkıları ile ders sürecinde karşılaşılan güçlükleri betimlemeye yöneliktir.

2. Yarı yapılandırılmış nitel bölüm — Bölümün başında demografik tanımlayıcı sorular (yaş, cinsiyet, eğitim durumu) yer almış, ardından katılımcıların görsel sanatlar eğitimi sürecine ilişkin deneyimleri, kişisel gelişime etkiler ve karşılaşılan güçlükleri açımlayan 11 açık uçlu soru yöneltlmıştır. Yanıtlar yazılı olarak alınmış ve daha sonra tematik analiz için düzenlenmiştir.

Ayrıca, araştırma Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu’nun 24.12.2024 tarihli ve 21 sayılı toplantısında görüşülmüş, 31.12.2024 tarihinde E-77082166-302.08.01-1130090 sayılı yazı ile bilimsel ve eğitim amaçlı olarak uygun bulunmuştur. Katılımcılara çevrim içi aydınlatılmış onam formu sunulmuş, kimlik verileri toplanmamış; yanıtlar anonimleştirilmiş ve şifreli depolama alanında saklanmıştır.

3.3. Verilerin Analizi

Toplanan anket verileri, çevrim içi formu tamamlayan 20–35 yaş aralığındaki 11 albinizimli katılımcının yanıtlarından oluşmaktadır. Verilerin analizi iki aşamada yürütülmüştür: GSEDÖ’ye dayalı nicel betimsel analiz ve açık uçlu yanıtlara dayalı nitel tematik analiz, bulgular ilgili bölümde birlikte yorumlanmıştır.

Görsel Sanatlar Eğitim Deneyimi Ölçeği (GSEDÖ)’nün 5’li Likert maddeleri madde düzeyinde incelenmiştir. Aşağıdaki betimsel istatistikler raporlanmıştır:

Frekans ve yüzde dağılımları, ortalama, medyan ve standart sapma, uygun yerlerde minimum–maksimum değerleri.

Örneklem büyüklüğünün sınırlı oluşu (n=11) nedeniyle çıkarımsal/ileri düzey testlere (ör. faktör analizi, DFA/SEM vb.) başvurulmamıştır; yorumlar betimsel bulgular üzerinden

yapılmıştır (bkz. Boone & Boone, 2012; De Vaus, 2014).

Örneklem küçüklüğü nedeniyle iç tutarlılık raporlanmamıştır; yorumlar madde düzeyinde betimsel bulgularla sınırlandırılmıştır (Boone & Boone, 2012).

Yarı yapılandırılmış bölümdeki açık uçlu yanıtlar, tematik analiz yaklaşımıyla çözümlenmiştir. Süreç; veriye aşinalık, açık kodlama, kodların kümelenmesi, temaların gözden geçirilmesi ve adlandırılması adımlarını içermiştir. Temalar, araştırmanın iki odağı etrafında yapılandırılmıştır: kişisel gelişime katkılar (özgüven, yaratıcılık, duygusal rahatlama, sosyal etkileşim), eğitim sürecinde karşılaşılan güçlükler (görsel erişim, ışık/kontrast, materyal/ortam koşulları, sosyal destek).

Bulgular, ilgili yerlerde doğrudan katılımcı alıntıları ile desteklenmiştir (Braun & Clarke, 2006; Merriam & Tisdell, 2016).

Araştırmada toplanan 11 katılımcıya ait nitel veriler, araştırmacı tarafından ayrıntılı biçimde okunarak açık kodlama yapılmış, kodlar temalara dönüştürülmüştür. Kodlama süreci boyunca denetim izi (kod tabloları, karar notları, tema tanımları) düzenli biçimde kaydedilmiş ve saklanmıştır. Bulguların şeffaflığını artırmak amacıyla her tema ilgili katılımcı alıntıları ile desteklenmiştir. Ayrıca kodlama süreci belirli bir aradan sonra yeniden gözden geçirilerek (iç tutarlılık kontrolü) temaların veriyi temsil etme yeterliliği denetlenmiştir. Nicel analizler elektronik tablo aracılığıyla manuel, nitel kodlama ise yine elektronik tablo üzerinde manuel biçimde yürütülmüştür.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde çalışma kapsamında belirlenen iki alt amaca ilişkin ulaşılan bulgular sunulmuş, nicel veriler nitel verilerle desteklenerek birlikte yorumlanmıştır. Önce araştırmaya katılan bireylerin yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve görsel sanatlar eğitimi sürelerine dair tanıtıcı bilgiler verilmiş, daha sonra her bir alt amaca yönelik bulgular ilgili başlıklar altında açıklanmıştır.

Nicel veriler, Görsel Sanatlar Eğitim Deneyimi Ölçeği'nin 10 maddesinden elde edilen frekans ve yüzde dağılımları ile sınırlı kalmıştır. Katılımcı sayısının 11 kişi ile sınırlı olması nedeniyle ileri düzey istatistiksel analizler yapılmamış; nicel veriler, yalnızca tanımlayıcı istatistikler (frekans, %, ortalama, SS) ile sınırlı kalmış; örneklem küçüklüğü nedeniyle çıkarımsal testler raporlanmamış ve nicel bulgular nitel yorumları destekleyici biçimde sunulmuştur.

Görüşme ve açık uçlu anket formlarından elde edilen nitel veriler, tematik analiz yöntemiyle yorumlanmış; nicel anket sonuçları ile ilişkilendirilerek bütüncül bir yapıda sunulmuştur. Her alt amaç kapsamında oluşturulan bulgular, belirli temalar çerçevesinde sınıflandırılmış ve ilgili tablolar aracılığıyla hem istatistiksel hem de yoruma dayalı bilgilerle desteklenmiştir.

Bu yaklaşım, ortaöğretim düzeyinde eğitim almış albinizimli bireylerin sanat eğitimi deneyimlerinin çok boyutlu yapısını anlamaya yönelik bir çerçeve olarak ele alınmıştır.

Tablo 1
Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken	Kategori	N	%
Cinsiyet	Kadın	6	54,5

	Erkek	5	45,5
Yaş Durumu	20–24	1	9,1
	25–29	6	54,5
	30–35	4	36,4
Eğitim Durumu	Lise	4	36,4
	Lisans	5	45,5
	Y. Lisans	2	18,2
Görsel Sanatlar Eğitimi Süresi	1–5 yıl arası	5	45,5
	8–12 yıl arası	6	54,5

Tablo 1, araştırmaya katılan 11 albinizmlı bireyin demografik özelliklerini göstermektedir. Katılımcılar 20–35 yaş aralığındadır; cinsiyet, yaş grubu, eğitim düzeyi ve görsel sanatlar eğitimi alma sürelerine göre dağılımlar gösterilmiş; yüzdelere toplam katılımcı sayısı üzerinden hesaplanmıştır. Araştırmanın hedef yaş aralığı 20–35 olarak belirlenmiş olsa da katılımcıların yaşları 24–31 arasında yoğunlaşmıştır. Tablodan görüldüğü üzere, katılımcıların çoğunluğunu 25–29 yaş aralığındaki bireyler (%54,5) oluşturmakta; eğitim düzeyinde lisans mezunları (%45,5) öne çıkmaktadır. Katılımcıların büyük kısmı en az 1–5 yıl (%45,5) ya da 8–12 yıl (%54,5) süreyle görsel sanatlar eğitimi almış olup, bu durum örneklemin çeşitliliğini yansıtmaktadır.

4.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

"Ortaöğretim düzeyinde eğitim almış albinizmlı bireylerde, görsel sanatlar eğitiminin kişisel gelişimlerine katkısı nedir?"

Bu alt amaca yönelik olarak Görsel Sanatlar Eğitim Deneyimi Ölçeği kapsamında özellikle aşağıdaki maddelerle değerlendirilmiştir (Bkz. Ek 1).

- M1: Görsel sanatlar eğitimi aldığım da, kendimi daha yaratıcı ve mutlu hissediyorum.
- M2: Görsel sanatlar eğitimi, duygularımı ifade etmemi kolaylaştırmıştır.
- M3: Görsel sanatlar eğitimi, kendimi daha özgür hissetmem e yardımcı olmuştur.
- M4: Görsel sanatlar eğitimi, stresimi azaltmam da etkili bir yöntem olmuştur.
- M5: Görsel sanatlar eğitimi, özgüvenimi artırmada etkili olmuştur.

- M6: Görsel sanatlar eğitimi almak, yeni şeyleri deneyimlememde beni cesaretlendirmiştir.
- M7: Görsel sanatlar eğitimiyle, kendimi daha iyi ifade edebildiğimi düşünüyorum.
- M8: Görsel sanatlar eğitimi, yeni bakış açıları kazanmamı sağlamıştır.
- M9: Görsel sanatlar eğitimi, kendimi daha iyi tanımamda etkili olmuştur.
- M10: Görsel sanatlar eğitimi aldıktan sonra, çevremdeki renkleri ve detayları daha ayrıntılı görmemi sağlamıştır.

Tablo 2
Anket Sorularına İlişkin Genel Sonuçlar

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1. Görsel sanatlar eğitimi aldığımda, kendimi daha yaratıcı ve mutlu hissetmemi sağlamıştır.	0	0,0	0	0,0	0	0,0	6	54,5	5	45,5
2. Görsel sanatlar eğitimi, duygularımı ifade etmemi kolaylaştırmıştır.	0	0,0	0	0,0	0	0,0	4	36,4	7	63,6
3. Görsel sanatlar eğitimi, kendimi daha özgür hissetmeme yardımcı olmuştur.	0	0,0	0	0,0	0	0,0	6	54,5	5	45,5
4. Görsel sanatlar eğitimi, stresimi azaltmamda etkili bir yöntem olmuştur.	0	0,0	0	0,0	0	0,0	4	36,4	7	63,6
5. Görsel sanatlar eğitimi, özgüvenimi artırmada etkili olmuştur.	0	0,0	0	0,0	1	9,1	6	54,5	4	36,4
6. Görsel sanatlar eğitimi almak, yeni şeyleri deneyimlememde beni cesaretlendirmiştir.	0	0,0	0	0,0	0	0,0	7	63,6	4	36,4
7. Görsel sanatlar eğitimiyle, kendimi daha iyi ifade edebildiğimi düşünüyorum.	0	0,0	0	0,0	0	0,0	8	72,7	3	27,3

8. Görsel sanatlar eğitimi, yeni bakış açıları kazanmamı sağlamıştır.	0	0,0	0	0,0	0	0,0	6	54,5	5	45,5
9. Görsel sanatlar eğitimi, kendimi daha iyi tanımamda etkili olmuştur.	0	0,0	0	0,0	1	9,1	6	54,5	4	36,4
10. Görsel sanatlar eğitimi aldıktan sonra, çevremdeki renkleri ve detayları daha ayrıntılı görmemi sağlamıştır.	0	0,0	1	9,1	0	0,0	6	54,5	4	36,4
Genel Toplam	0	0,0	1	0,9	2	1,8	59	53,6	48	43,6

Not: Maddelere ait yüzde değerleri, her bir soruya yanıt veren 11 katılımcı üzerinden hesaplanmış olup; Genel Toplam satırındaki yüzde değerleri ise tüm yanıtların toplamı olan 110 veri (10 madde × 11 katılımcı) üzerinden hesaplanmıştır. Bu nedenle madde bazlı yüzdelere ile genel toplam yüzdeleri arasındaki farklar hesaplama tabanının farklı olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 2’de yer alan anket sorularına ilişkin genel sonuçlar incelendiğinde, katılımcıların tamamına yakınının olumlu yanıtlar verdiği görülmektedir. Yanıtların büyük çoğunluğu 4. ve 5. şıklarda (“Katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum”) toplanmış olup, bu oran toplam ortalamalarda %97,3 düzeyindedir.

En yüksek “Kesinlikle Katılıyorum” oranı Madde 2 (duyguların ifade edilmesi) ve Madde 4 (stresin azaltılması) ifadelerinde %63,6 olarak saptanmıştır. Elde edilen bulgular, görsel sanatlar eğitimi alan katılımcıların büyük çoğunluğunun duygusal ifade ve rahatlama süreçlerinde bu eğitimi olumlu değerlendirdiklerini göstermektedir.

On madde genelinde yapılan değerlendirmede, 1., 2., 3. ve 4. maddelere ilişkin hiçbir olumsuz yanıt (“Katılmıyorum” veya “Kesinlikle Katılmıyorum”) verilmemiştir. Katılımcılar bu ifadelere yönelik yüksek düzeyde olumlu yanıtlar vermiştir.

Bununla birlikte, özgüven/kendini tanıma (Madde 5 ve 9; %9,1 “Kararsızım”) ile algısal farkındalık (Madde 10; %9,1 “Katılmıyorum”) maddelerinde kısmi farklılaşmalar gözlenmiştir. Bu küçük sapmalar, bireysel görsel erişim farklılıkları, öğrenme ortamı veya öğretim desteği gibi etmenlerden kaynaklanıyor olabilir.

Ayrıca hiçbir maddede “Kesinlikle Katılmıyorum” yanıtı bulunmamaktadır. Yanıtların genel eğilimi olumlu yöndedir; katılımcıların büyük kısmı görsel sanatlar eğitimiyle ilgili olumlu deneyimler aktarmıştır.

Tablo 3
Anket Sorularına İlişkin Betimsel İstatistikî Bulgular

Madde	Ortalama	Standart Sapma	Medyan	Minimum	Maksimum
M1	4,45	0,52	4	4	5
M2	4,64	0,50	5	4	5
M3	4,45	0,52	4	4	5
M4	4,64	0,50	5	4	5
M5	4,27	0,62	4	3	5
M6	4,36	0,50	4	4	5
M7	4,27	0,46	4	4	5
M8	4,45	0,52	4	4	5
M9	4,27	0,62	4	3	5
M10	4,18	0,60	4	2	5

(n=11)

Madde 1. Görsel sanatlar eğitimi aldığmda, kendimi daha yaratıcı ve mutlu hissetmemi sağlamıştır.

Yanıtların 100.0%’i olumlu düzeydedir (Katılıyorum=6 / %54,5; Kesinlikle Katılıyorum=5 / %45,5). Ort=4,45, SS=0,52, Medyan=4.

Yüksek düzeyde olumludur. Katılımcıların yanıtları, görsel sanatlar eğitiminin kişisel gelişimle ilişkili yönlerde olumlu algılandığını göstermiştir.

Madde 2. Görsel sanatlar eğitimi, duygularımı ifade etmemi kolaylaştırmıştır.

Yanıtların 100.0%'i olumlu düzeydedir (Katılıyorum=4 / %36,4; Kesinlikle Katılıyorum=7 / %63,6). Ort=4,64, SS=0,50, Medyan=5.

Duygusal ifade ve stresle başa çıkma boyutlarında yüksek ortalamalar elde edilmiştir.

Madde 3. Görsel sanatlar eğitimi, kendimi daha özgür hissetmeme yardımcı olmuştur.

Yanıtların 100.0%'i olumlu düzeydedir (Katılıyorum=6 / %54,5; Kesinlikle Katılıyorum=5 / %45,5). Ort=4,45, SS=0,52, Medyan=4.

Görsel sanatlar eğitiminin kişisel gelişimle ilişkili çıktıları olumlu düzeydedir.

Madde 4. Görsel sanatlar eğitimi, stresimi azaltmamda etkili bir yöntem olmuştur.

Yanıtların 100.0%'i olumlu düzeydedir (Katılıyorum=4 / %36,4; Kesinlikle Katılıyorum=7 / %63,6). Ort=4,64, SS=0,50, Medyan=5.

Stresle başa çıkma boyutlarında yüksek ortalamalar elde edilmiştir.

Madde 5. Görsel sanatlar eğitimi, özgüvenimi artırmada etkili olmuştur.

Yanıtların 90.9%'i olumlu düzeydedir (Katılıyorum=6 / %54,5; Kesinlikle Katılıyorum=4 / %36,4). Ort=4,27, SS=0,62, Medyan=4.

Genel eğilim olumlu olmakla birlikte sınırlı sayıda belirsizlik dikkati çekmektedir.

Madde 6. Görsel sanatlar eğitimi almak, yeni şeyleri deneyimlememde beni cesaretlendirmiştir.

Yanıtların 100.0%'i olumlu düzeydedir (Katılıyorum=7 / %63,6; Kesinlikle Katılıyorum=4 / %36,4). Ort=4,36, SS=0,50, Medyan=4.

Görsel sanatlar eğitiminin kişisel gelişimle ilişkili deneyimleme cesareti olumludur.

Madde 7. Görsel sanatlar eğitimiyle, kendimi daha iyi ifade edebildiğimi düşünüyorum.

Yanıtların 100.0%'i olumlu düzeydedir (Katılıyorum=8 / %72,7; Kesinlikle Katılıyorum=3 / %27,3). Ort=4,27, SS=0,46, Medyan=4.

Görsel sanatlar eğitiminin kişisel gelişimle ilişkili kendini iyi ifade etme etkisi olumludur.

Madde 8. Görsel sanatlar eğitimi, yeni bakış açıları kazanmamı sağlamıştır.

Yanıtların 100.0%'i olumlu düzeydedir (Katılıyorum=6 / %54,5; Kesinlikle Katılıyorum=5 / %45,5). Ort=4,45, SS=0,52, Medyan=4.

Görsel sanatlar eğitiminin kişisel gelişimle ilişkili yeni bakış açıları kazanma deneyimi olumludur.

Madde 9. Görsel sanatlar eğitimi, kendimi daha iyi tanımamda etkili olmuştur.

Yanıtların 90.9%'i olumlu düzeydedir (Katılıyorum=6 / %54,5; Kesinlikle Katılıyorum=4 / %36,4). Ort=4,27, SS=0,62, Medyan=4.

Katılımcıların çoğu bu ifadeye olumlu yanıt vermiştir.

Madde 10. Görsel sanatlar eğitimi aldıktan sonra, çevremdeki renkleri ve detayları daha ayrıntılı görmemi sağlamıştır.

Yanıtların 90.9%'i olumlu düzeydedir (Katılıyorum=6 / %54,5; Kesinlikle Katılıyorum=4 / %36,4). Ort=4,18, SS=0,60, Medyan=4.

Bu, çoğunluk için sanat eğitimi sonrası renk/ayrıntı farkındalığının öznel olarak arttığını gösterir. Tekil olumsuz yanıt, bireysel görsel özellikler veya ortam koşullarına bağlı değişkenliği düşündürür. Küçük örneklem nedeniyle bulgu betimsel niteliktedir.

Tablo 3'te yer alan betimsel istatistik bulgulara göre, tüm maddelerde ortalamaların 4,00'in üzerinde olduğu görülmektedir. Bu tabloda yer alan ortalamalar, katılımcıların görsel sanatlar eğitimi sürecine ilişkin deneyimlerini genel olarak olumlu yönde değerlendirdiklerini yansıtmaktadır.

En yüksek ortalamalar Madde 2 (Ort.=4,64) ve Madde 4 (Ort.=4,64)'te elde edilmiştir. Bu maddeler, duygusal ifade ve stresle başa çıkma boyutlarını temsil etmektedir. Bulgular, katılımcıların görsel sanatlar eğitimi sürecinde duygu düzenleme ve duygusal rahatlama boyutlarına ilişkin olumlu değerlendirmeler yaptıklarını göstermektedir.

Orta düzeyde yüksek ortalamalar Madde 1, 3 ve 8 (Ort.=4,45)'te görülmekte; bu maddeler, yaratıcı hissetme, özgürlük duygusu ve yeni bakış açıları kazanma ile ilişkilidir. Bu durum, katılımcıların yaratıcılık ve öznel gelişimle ilgili maddeleri de olumlu yönde değerlendirdiklerini göstermektedir.

Madde 5, 7 ve 9 (Ort.=4,27) özgüven, kendini ifade etme ve kendini tanıma boyutlarını temsil etmektedir. Bu maddelerdeki ortalamalar olumlu olmakla birlikte, katılımcıların bu alanlarda diğer maddelere göre daha ölçülü bir değerlendirme yaptıkları söylenebilir.

En düşük ortalama ise Madde 10 (Ort.=4,18)'de gözlenmiştir. Bu madde, renk ve detay farkındalığına ilişkindir. Genel eğilim olumludur; tekil olumsuz yanıt, bireysel görsel algı farklılıklarıyla ilişkilendirilebilir.

Tablo 3 de yer alan bütün maddelerde ortalamaların 4,00 üzerinde seyretmesi, ölçeğin kapsadığı boyutlarda katılımcıların tutarlı biçimde olumlu deneyimler bildirdiğini göstermektedir. En yüksek ortalamalar M2 (duygusal ifade) ve M4'te (stresle başa çıkma) izlenmekte (her biri $\approx 4,64$); Katılımcıların büyük kısmı, sanat eğitiminin duygu düzenleme ve dışavurum süreçlerine ilişkin olumlu etkilerinden söz etmiştir. En düşük ortalama M10'da ($\approx 4,18$) olsa da bu madde için dahi genel eğilim olumludur; tekil olumsuz yanıt, algısal farkındalık boyutunda bireysel farklılıklara ve bağlamsal koşullara (aydınlatma, kontrast, materyal vb.) işaret edebilir

Genel olarak değerlendirildiğinde, tüm maddeler arasında farklar olmakla birlikte her biri 4,00'ın üzerinde ortalamaya sahiptir. Katılımcıların yanıtları, görsel sanatlar eğitimi deneyimlerini genellikle olumlu yönde değerlendirdiklerini göstermektedir.

Nitel Bulgular ve Yorumlar

Nicel bulgulara ek olarak, katılımcıların sanat eğitimi sürecine ilişkin bireysel algı ve deneyimlerini daha derinlemesine anlamak amacıyla yürütülen nitel analiz sonuçları da bu bölümde tematik olarak sunulmuştur.

Araştırma, Türkiye genelinde albinizmlili bireylerle çevrim içi ortamda, gönüllülük esasına dayalı olarak yürütülmüştür. Katılımcılardan çevrimiçi onam alınmış, toplam 11 açık uçlu soru yöneltilmiştir.

Görüşmelerden elde edilen nitel verilerin analizi sonucunda, katılımcıların ifadeleri dört ana tema etrafında toplanmıştır:

- **Özgüven ve Öz-yeterlik,**
- **Kendini ifade ve hayal gücü,**
- **Duygusal iyi oluş ve stresle başa çıkma,**
- **Estetik/bilişsel bakış ve sosyal etkileşim.**

Katılımcıların büyük çoğunluğu, sanat eğitiminin kişisel gelişimlerinde belirgin bir fark yarattığını, kendilerini daha özgür, yaratıcı ve güçlü hissettiklerini ifade etmiştir. Özellikle

duygusal rahatlama, stresle başa çıkma ve öz güven kazanma alanlarında sanat eğitiminin iyileştirici bir etkisi olduğu vurgulanmıştır.

Bazı katılımcılar, sanatsal faaliyetlerin çevresel farkındalığı artırdığını, estetik bakış açılarını zenginleştirdiğini ve sosyal ilişkilerini güçlendirdiğini dile getirmiştir.

Her temaya ilişkin detaylı nitel bulgular ve örnek görüşler, ilgili alt başlıklar altında ayrıca sunulmuştur.

Tema 1 – Özgüven ve Öz-yeterlik:

Katılımcıların büyük çoğunluğu, (en az 8/11) 11 kişiden en az 8'inin aynı yönde görüş bildirmesi, sanat eğitiminin özgüven artışı ve “yapabilirim” duygusunu güçlendiren bir deneyim olarak tanımlamıştır.

Örnek alıntılar:

“İçimdeki özgüveni ortaya çıkardım, ilk defa kendim oldum.” (K6)

“Yarışmalardaki başarılar yeteneklerime inancımı güçlendirdi.” (K11)

Tema 2 – Kendini ifade ve hayal gücü:

Birçok katılımcı (≈7/11), sanatın kendini ifade etme ve hayal gücünü genişletme açısından belirgin katkısını vurgulamıştır.

Örnek alıntılar:

“Kendimi daha iyi ifade etmeye başladım.” (K8)

“Renklerle çalışmak keyifli ve özgürleştirici.” (K11)

Tema 3 – Duygusal iyi oluş ve stresle başa çıkma:

Katılımcılar (en az 6/11), sanatın rahatlatıcı/iyileştirici etkisini öne çıkarmıştır.

Örnek alıntılar:

“Stresten uzak tuttu diyebilirim.” (K9)

“Boyalarla çalışmak ruh hâlimi olumlu etkiledi.” (K10)

Tema 4 – Estetik/bilişsel bakış ve sosyal etkileşim:

Bazı katılımcılar (≈5/11), estetik bakış, detay farkındalığı ve sosyal ilişkilerde olumlu değişimler bildirmiştir.

Örnek alıntılar:

“Daha estetik bir bakış açısı kazandım.” (K3)

“Sanat sayesinde yeni insanlarla tanıştım, ilişkilerim güçlendi.” (K11)

Genel olarak tüm temalar değerlendirildiğinde, katılımcıların görsel sanatlar eğitimi deneyimlerini genellikle olumlu ve güçlendirici biçimde tanımladıkları görülmüştür.

Aşağıda, birinci alt probleme ilişkin nicel ve nitel bulguların bir arada değerlendirildiği tematik özet tabloya yer verilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Nicel ve Nitel Bulgular

Aşağıda, birinci alt probleme ilişkin nicel ve nitel bulguların bir arada değerlendirildiği tematik özet tabloya yer verilmiştir. Birinci alt probleme yönelik bulgular, yarı yapılandırılmış görüşme formundan toplanan nitel veriler üzerinden değerlendirilmiştir. Bu alt amaca ilişkin veriler özellikle görüşme formunun 8., 9. ve 10. sorularından elde edilmiş; ayrıca 3. ve 4. sorulardaki bazı ifadeler de katılımcıların kişisel gelişim deneyimlerini destekleyici nitelikte kullanılmıştır. Katılımcıların yanıtları tematik analiz yöntemiyle çözümlenmiş ve görsel sanatlar eğitiminin kişisel gelişime katkı alanları belirlenmiştir. Görsel Sanatlar Eğitimi Deneyimi Ölçeği'nden (GSEDÖ) elde edilen 10 maddeye ait nicel sonuçlar ile katılımcı görüşlerinden elde edilen nitel bulgular bir araya getirilmiş; böylece ölçek maddeleriyle temalar arasındaki bütüncül ilişki gösterilmiştir.

Tablo 4, Birinci Alt Probleme İlişkin Nicel ve Nitel Bulguların Tematik Özeti sunulmaktadır.

Tablo 4

Birinci Alt Probleme İlişkin Nicel ve Nitel Bulguların Tematik Özeti

Tema ve İlgili Maddeler (GSEDÖ)	Nicel Bulgular	Nitel Görüş Özeti	Katılımcıdan Alıntı
Özgüven ve Öz-yeterlik M5 (özgüven), M6 (deneme cesareti), M7 (kendini ifade)	Ortalama=4.30 Medyan=4, Min–Maks=3–5.	Katılımcıların çoğu, sanat eğitiminin özgüven ve yapabilme duygusunu güçlendirdiğini; deneme cesaretini ve ifade yeterliğini artırdığını belirtmiştir.	“İçimdeki özgüveni ortaya çıkardı, ilk defa kendim oldum.” (K6)
Kendini İfade ve Hayal Gücü M1 (yaratıcılık-mutluluk), M2 (duyguları ifade), M7 (kendini ifade)	Ortalama=4.45 Medyan=4, Min–Maks=4–5.	Katılımcılar, renk ve malzeme çeşitliliğinin hayal gücünü beslediğini; duyguları ve düşünceleri daha açık ifade etmeyi kolaylaştırdığını vurgulamıştır.	“Kendimi daha iyi ifade etmeye başladım.” (K8)
Estetik/Bilişsel Bakış ve Sosyal Etkileşim M8 (yeni bakış açıları), M9 (kendini tanıma), M10 (renk-detay farkındalığı)	Ortalama=4.30, Medyan=4, Min–Maks=2–5.	Katılımcılar yeni bakış açıları, detay farkındalığı ve sosyal ilişkilerde güçlenme bildirmiştir.	“Daha estetik bir bakış açısı kazandım.” (K3)

Tablo 4, birinci alt probleme ilişkin nicel ve nitel bulguları bütüncül biçimde göstermektedir. GSEDÖ (Görsel Sanatlar Eğitim Deneyimi Ölçeği) maddeleri genel olarak yüksek düzeyde olumlu eğilim sergilemiş; katılımcı görüşleri de bu durumu desteklemiştir.

En yüksek ortalama duygusal iyi oluş ve stresle başa çıkma temasında (Ort.=4,55), en düşük ortalama ise özgüven ve öz-yeterlik temasında (Ort.=4,30) görülmüştür.

Nitel bulgular, katılımcıların sanat eğitimi sürecinde özgüven, ifade ve estetik farkındalıkla ilgili olumlu değerlendirmeler yaptıklarını göstermektedir.

Bu tablo, albinizimli bireylerin sanat eğitimi deneyimlerine ilişkin çok yönlü olumlu değerlendirmelerini bir arada sunmaktadır.

4.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

“Ortaöğretim düzeyinde eğitim almış albinizimli bireylerin, görsel sanatlar eğitimi sürecinde karşılaştıkları güçlükler nelerdir?” sorusundan hareketle bu alt probleme yönelik olarak nicel veriler elde edilmemiş, bulgular yalnızca yarı yapılandırılmış görüşmelerden toplanan nitel veriler üzerinden değerlendirilmiştir:

Bu alt probleme ilişkin nitel veriler, 1. alt amaçta uyguladığımız analiz süreciyle aynı şekilde işlenmiştir. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formunun 5. ve 7. sorularından (destekleyici olarak 3. sorudan) elde edilmiştir.

Braun ve Clarke’ın (2006) tematik analiz yaklaşımı izlenerek:

- (i) veriye aşinalık,
- (ii) açık kodlama,
- (iii) kodların gruplanmasıyla aday temaların oluşturulması,
- (iv) temaların gözden geçirilip adlandırılması,
- (v) tema tanımları ve temsil alıntılarının raporlanması adımları uygulanmıştır.

Kodlama sürecinde çoklu kodlama ilkesi benimsenmiş; bir katılımcının cevabı içerdiği farklı anlam birimlerine göre birden fazla tema altında sınıflandırılmıştır.

Bu süreç sonunda, “görme kaynaklı teknik güçlükler”, “materyal ve fiziksel koşul güçlükleri”, “duygusal ve sosyal güçlükler” ile “baş etme stratejileri ve destek mekanizmaları” olmak üzere başlıca temalar belirlenmiştir.

Toplam 11 katılımcıdan,

- 7’si (%63,6) görme kaynaklı teknik güçlükler yaşadığını,
- 5’i (%45,5) materyal veya ortam koşullarının yetersizliğinden etkilendiğini,
- 4’ü (%36,4) duygusal veya sosyal açıdan zorlandığını,

- 6'sı (%54,5) ise bu güçlüklerle başa çıkmak için öğretmen veya aile desteği aldığını belirtmiştir.

Katılımcıların çoğu görsel erişimle ilgili güçlükler yaşamış; bazıları bu güçlüklerle başa çıkma stratejileri geliştirdiklerini belirtmiştir.

Tablo 5'te ise; İkinci Alt Probleme İlişkin Nitel Bulguların Tematik Özeti yer almaktadır.

Tablo 5

İkinci Alt Probleme İlişkin Nitel Bulguların Tematik Özeti

Tema	Açıklama / İçerik Özeti	Örnek Katılımcı Görüşü
Görme Kaynaklı Teknik Güçlükler	Katılımcıların çoğu ($\approx 7/11$) detayları görme zorluğu, küçük çizimlerde zorlanma, uzun süre ekrana bakmaktan kaynaklı yorgunluk gibi görme ile ilişkili engeller belirtmiştir.	"Detayları çizmek zordu, küçük ayrıntıları seçemediğim için genelde daha büyük ve belirgin çizimler yapmayı tercih ettim." (K11)
Materyal ve Fiziksel Koşul Güçlükleri	Bazı katılımcılar ($\approx 5/11$) uygun araç-gereç eksikliği, ışık ve kontrast yetersizliği, çizim makinesi veya boya malzemesi gibi fiziksel koşulların süreci zorlaştırdığını ifade etmiştir.	"Resimli kitap için ışıklı çizim makinası kullanmam gerekti, çok zorlanmıştım." (K5)
Duygusal ve Sosyal Güçlükler	Katılımcılardan bir kısmı ($\approx 4/11$) öğretmen farkındalığının yetersizliği, arkadaşlarından destek alamama veya yalnız hissetme gibi duygusal/sosyal engellerden bahsetmiştir.	"Özel durumuma uygun bir metot öğreten birisi yoktu, öğretmenim de farkında değildi." (K1)
Baş Etme Stratejileri ve Destek Mekanizmaları	Çoğu katılımcı ($\approx 6/11$), güçlüklerle kendi çabalarıyla ya da öğretmen/aile desteğiyle baş ettiğini belirtmiştir.	"Öğretmenimin önerdiği teknikler sayesinde detayları daha iyi çizebildim, bu şekilde zorlukları aştım." (K11)

Not: " $\approx$ " işareti yaklaşık olarak demektir. Örneğin $\approx 7/11$: 11 katılımcının yaklaşık 7'si (kabaca %64) anlamına gelir.

Braun ve Clarke'ın tematik analiz yaklaşımıyla belirlenen ana temalar ve her temaya ilişkin katılımcı sayısını göstermektedir. Çoklu kodlama yapıldığından, bir katılımcının yanıtı birden fazla temada yer alabilmiştir.

Sonuç olarak tablo 5, ikinci alt probleme ilişkin nitel bulguları tematik biçimde özetlemektedir. Katılımcı görüşlerinden elde edilen veriler, "Görme Kaynaklı Teknik Güçlükler" (%63,6), "Materyal ve Fiziksel Koşul Güçlükleri" (%45,5), "Duygusal ve Sosyal

Güçlükler” (%36,4) ve “Baş Etme Stratejileri ve Destek Mekanizmaları” (%54,5) temaları altında sınıflandırılmıştır.

Bu oranlar, katılımcıların çoğunluğunun görme kaynaklı teknik sorunları en temel engel olarak deneyimlediğini göstermektedir. Beş katılımcı (%45,5) materyal veya fiziksel koşullardan kaynaklanan zorluklardan söz etmiş; dört katılımcı (%36,4) ise sosyal ve duygusal alanlarda öğretmen farkındalığı eksikliği veya yalnızlık hissi yaşadığını belirtmiştir. Buna karşın altı katılımcı (%54,5), yaşanan güçlüklerle öğretmen desteği, aile yardımı veya kişisel çabayla başa çıktığını ifade etmiştir.

Bu bulgular, katılımcıların görsel, çevresel ve duygusal alanlarda birden fazla türde güçlük yaşadıklarına; buna rağmen bu güçlüklerle çeşitli destek ve stratejilerle baş etmeye çalıştıklarına işaret etmektedir. Böylece tablo hem yaşanan zorlukların niteliğini hem de bireylerin uyum ve direnç düzeyini bütüncül biçimde ortaya koymaktadır.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, uzman görüşleriyle kapsamı ve anlaşılabilirliği güçlendirilmiş veri toplama araçlarıyla elde edilen bulgular doğrultusunda, görsel sanatlar eğitiminin albinizimli bireylerin kişisel, duygusal ve sanatsal gelişimlerine katkısı ile bu süreçte karşılaşılan güçlükler bütüncül biçimde değerlendirilmiştir.

Nitekim Erim ve Caferoğlu'na (2012: 323) göre, “Görsel sanatlar eğitimi, normal gelişen veya zihinsel-bedensel engelli çocuklarda, kendi iç dünyalarını dışa vurmalarına, yapılan grup çalışmalarıyla toplumsallaşmalarına ve motor beceri durumlarının daha sağlıklı gelişmesine yardımcı olacak bir süreçtir.”

Bu ifade, araştırma bulgularıyla paralel biçimde, görsel sanatlar eğitiminin yalnızca estetik bir alan değil, aynı zamanda özel gereksinimli bireylerin kişisel, duygusal ve sosyal gelişimlerini destekleyen kapsayıcı bir öğrenme süreci olduğunu göstermektedir.

Bulgular, görme kaynaklı sınırlılıklar, materyal ve çevresel koşulların öğrenme sürecini etkileyen temel etmenler olduğunu; ancak sanat eğitiminin bireylerde özgüven, yaratıcılık, ifade gücü, estetik farkındalık ve duygusal denge gibi çok yönlü kazanımlar sağladığını göstermektedir.

Bu çerçevede, görsel sanatlar eğitiminin albinizimli bireyler için yalnızca estetik beceri kazandıran bir alan değil, aynı zamanda kişisel güçlenme ve kapsayıcı öğrenme açısından destekleyici bir ortam sunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu bölümde araştırmada belirlenen alt sorulara dayalı olarak elde edilen sonuçlar açıklanmıştır.

Aşağıda sunulan iki araştırma sorusu, çalışmanın alt amaçlarını oluşturmaktadır.

1. Ortaöğretim düzeyinde eğitim almış albinizimli bireylerde görsel sanatlar eğitiminin kişisel gelişimlerine katkısı nedir?

2. Ortaöğretim düzeyinde eğitim almış albinizimli bireylerin görsel sanatlar eğitimi sürecinde karşılaştıkları güçlükler nelerdir?

Bu alt amaçlara ilişkin bulgular hem nicel hem nitel verilerden elde edilen sonuçlar doğrultusunda değerlendirilmiş ve aşağıda sunulmuştur.

5.1. Birinci Alt Problem Bulgularının Sonuçları

Nicel bulgular sonucunda; katılımcıların büyük çoğunluğu, görsel sanatlar eğitiminin kişisel gelişimlerine olumlu katkılar sunduğunu belirtmiştir. Özellikle “Duygularımı ifade etmemi kolaylaştırdı” ve “Stresimi azaltmamda etkili oldu” maddelerinde %90’ın üzerinde olumlu yanıt alınmıştır. Tüm maddelerin ortalamaları 4,00’in üzerinde olup en yüksek ortalamalar duygusal ifade ve stresle başa çıkma boyutlarındadır.

Nitel bulgular sonucunda; katılımcılar sanat eğitiminin özgüven kazandırdığını, hayal gücünü genişlettiğini, duygusal rahatlama sağladığını ve estetik bakış açısını geliştirdiğini belirtmiştir. Örneğin, K6 “İçimdeki özgüveni ortaya çıkardı, ilk defa kendim oldum” ifadesiyle özgüven vurgusu yaparken, K9 “Stresten uzak tuttu diyebilirim” diyerek sanatın duygusal rahatlatıcı etkisine dikkat çekmiştir.

Bu bulgular bir arada değerlendirildiğinde, görsel sanatlar eğitiminin albinizimli bireylerin özgüven, kendini ifade etme, duygusal iyi oluş ve estetik farkındalık boyutlarında güçlü katkılar sağladığı ortaya çıkmıştır. Bu bulgu, sanat eğitiminin bireylerin yaratıcılık ve ifade gücünü geliştirdiğini ortaya koyan literatür (Eisner, 2002; Winner, 2006; Hetland, 2013) ile uyumludur.

5.2. İkinci Alt Problem Bulgularının Sonuçları

Bu alt problem için nicel veri toplanmamış, yalnızca yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen nitel veriler değerlendirilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu görsel sanatlar eğitimi sürecinde özellikle görme kaynaklı teknik güçlükler (detayları seçememe, perspektif çiziminde hata yapma, uzun süreli ekran kullanımı nedeniyle göz yorgunluğu) yaşadığını belirtmiştir.

Bazı katılımcılar materyal ve fiziksel koşul güçlükleri (ışık ve kontrast yetersizliği, çizim

makinesi veya uygun araç-gereç eksikliği) ile sürecin zorlaştığını ifade etmiştir. Katılımcılardan bir kısmı ise duygusal ve sosyal güçlükler (öğretmen farkındalığının yetersizliği, yalnız hissetme) yaşadığını dile getirmiştir.

Buna karşın, çoğu katılımcı baş etme stratejileri ve destek mekanizmaları geliştirerek güçlüklerin üstesinden geldiğini vurgulamıştır. Örneğin, K11 “Öğretmenimin önerdiği teknikler sayesinde detayları daha iyi çizebildim, bu şekilde zorlukları aştım” ifadesiyle destekleyici rolün önemine dikkat çekmiştir.

Sonuçlar genel olarak, albinizmlı bireyler için görsel sanatlar eğitiminin faydalı olmakla birlikte erişilebilirliği artıracak pedagojik ve teknik uyarlamalara ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır. Sonuçlar, literatürde vurgulanan erişilebilirlik temelli sanat eğitimi yaklaşımlarıyla (VSA, 2018; McDonald, 2015) uyumlu bir tablo sergilemektedir.

5.3. Genel Sonuç

Araştırmanın her iki alt problemi bir arada değerlendirildiğinde, görsel sanatlar eğitiminin albinizmlı bireyler için yalnızca estetik beceri geliştiren bir alan değil, aynı zamanda kişisel gelişim, duygusal ifade ve sosyal uyum süreçlerini destekleyen önemli bir öğrenme ortamı sunduğu görülmektedir. Nicel bulgular, katılımcıların büyük çoğunluğunun sanat eğitimi aracılığıyla yaratıcılık, kendini ifade etme, özgüven ve duygusal rahatlama boyutlarında yüksek düzeyde olumlu deneyimler yaşadığını ortaya koymuştur. Nitel bulgular ise bu eğilimi destekleyerek, katılımcıların özellikle kendini ifade etme ve estetik bakış açısı kazanma ile stresle başa çıkma gibi alanlarda güçlü kazanımlar elde ettiklerini; ayrıca sanatın bir psikososyal destek aracı olarak işlev gördüğünü göstermiştir.

Bununla birlikte, ikinci alt probleme ilişkin bulgular; görme kaynaklı teknik sınırlılıklar, yetersiz materyal ve fiziksel koşullar ile öğretmen farkındalığındaki eksiklikler gibi çeşitli güçlüklerin öğrenme sürecini olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur. Katılımcıların büyük kısmı bu güçlüklerle kendi çabalarıyla veya öğretmen ve aile desteğiyle baş edebilmiş, bu da uygun öğretim stratejileri ve çevresel düzenlemelerin önemine işaret etmiştir.

Elde edilen bütüncül bulgular, sanat eğitiminin albinizmlı öğrenciler için görsel algı farklılıklarına rağmen kapsayıcı ve güçlendirici bir öğrenme deneyimi sağlayabildiğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, sanat yoluyla güçlenme yaklaşımıyla desteklenen görsel

sanatlar eğitimi, albinizmlı bireylerin yaratıcılıklarını, öz-ifade becerilerini ve duygusal iyi oluşlarını geliştirmede etkili bir araçtır. Bu durum, kapsayıcı eğitim politikalarının güçlendirilmesi ve öğretmenlerin farkındalık düzeyinin artırılmasının gerekliliğini de vurgulamaktadır.

5.4. Öneriler

5.4.1. Eğitimciler ve Kurumlar İçin Öneriler

1. Yerleşim Planı: Görme zorluğu yaşayan öğrenciler, ışık kaynağına yakın ve gölge oluşmayan ön sıralarda konumlandırılmalıdır.
2. Aydınlatma ve Kontrast Düzenlemesi: Sınıf ve atölye ortamlarında aydınlatma, gölge yapmayacak biçimde tavandan sağlanmalı; ışıklandırma göz yorgunluğunu en aza indirecek şekilde düzenlenmelidir.
3. Büyüteçli Çalışma Araçları: Küçük detayların çizimini kolaylaştırmak amacıyla okulların imkânları dâhilinde taşınabilir büyüteçli masa lambaları sınıflara yerleştirilmelidir.
4. Malzeme Uyarlaması: Açık renkli fon üzerine koyu renkli kalem, boya ve çizim kâğıtları gibi yüksek kontrastlı malzemeler sağlanmalıdır.
5. Öğretmen Eğitimi: İl/ilçe millî eğitim müdürlükleri tarafından, albinizmlı öğrencilerle çalışan görsel sanatlar öğretmenlerine yılda en az bir kez “görsel hassasiyet ve materyal uyarlama” konulu kısa seminer düzenlenmelidir.

5.4.2. Albinizmlı Bireyler ve Aileleri İçin Öneriler

1. Ev Ortamı Düzeni: Evde çalışma masası, gün ışığı alan aydınlık bölgelere yerleştirilmeli; karanlık veya gölgeli köşelerden kaçınılmalıdır.
2. Malzeme Seçim Desteği: Aileler, öğretmenlerle iş birliği yaparak öğrencinin rahat gördüğü renk tonlarını ve çizim araçlarını önceden belirlemeli ve olanakları dâhilinde temin etmelidir.
3. Ürünlerin Sergilenmesi: Öğrencilerin eserleri okul panolarında veya yıl sonu

sergilerinde düzenli olarak sergilenerek özgüven ve motivasyonları desteklenmelidir.

5.4.3. Toplumsal Farkındalık İçin Öneriler

1. Okul–Belediye İş Birliği: Belediyeler ve halk eğitim merkezleri, sanat atölyelerini ücretsiz veya düşük ücretli şekilde ve ayrı kontenjanla albinizimli öğrencilerin erişimine açmalıdır.
2. Okul İçi Farkındalık Etkinlikleri: Okullarda yılda en az bir kez, 10 dakikalık kısa video ve sunumlarla sınıf arkadaşlarına albinizm farkındalığı anlatılmalı ve akran desteği güçlendirilmelidir.
3. Yerel Sergi ve Yarışmalar: Kültür-sanat etkinliklerinde, albinizimli öğrencilerin eserleri için ayrı bir kategori açılarak görünürlük sağlanmalı ve katılımları teşvik edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Ajose Ajose, F. O. A., Adebisi, A., & Akintunde, A. (2014). Psychosocial challenges among persons with albinism in Nigeria. *Journal of Community Health*, 39(1), 1–7.
- Aydın, A. (2019). *Sanat herkes içindir: Engelsiz sanat atölyesi* (2. bs.). Ankara: [Yayınevi].
- Bamford, A. (2006). *The Wow factor: Global research compendium on the impact of the arts in education*. Waxmann.
- Beardsley, M. C. (1982). *Aesthetics: Problems in the philosophy of criticism* (2nd ed.). Hackett.
- Boone, H. N., & Boone, D. A. (2012). Analyzing Likert data. *Journal of Extension*, 50(2), 1–5.
- Bourriaud, N. (2002). *Relational aesthetics*. Les Presses du Réel.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
- Buyurgan, S., & Buyurgan, U. (2012). *Sanat eğitimi ve öğretimi*. Pegem Akademi.
- Chean, C. S., et al. (2024). Recent advances in the molecular diagnosis of albinism. *Orphanet Journal of Rare Diseases*, 19, 45.
- Collingwood, R. G. (1938). *The principles of art*. Oxford University Press.
- Corn, A. L., & Erin, J. N. (Eds.). (2010). *Foundations of low vision: Clinical and functional perspectives* (2nd ed.). AFB Press.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). SAGE.
- Danto, A. C. (1981). *The transfiguration of the commonplace: A philosophy of art*. Harvard University Press.

- Davis, J. H. (2013). *Why our schools need the arts*. Teachers College Press.
- De Vaus, D. (2014). *Surveys in social research* (6th ed.). Routledge.
- Dobbs, S. M. (1998). *Learning in and through art: A guide to discipline-based art education (DBAE)*. Getty Education Institute.
- Doğramacı, A. Ç. (2011). Vitiligo dışı hipopigmentasyon bozuklukları. *Türkderm Deri Hastalıkları ve Frengi Arşivi*, 45(Suppl 2), 122-126.
<https://doi.org/10.4274/turkderm.45.s21>
- Edmondson, D. R. (2005). Likert scales: A history. *Proceedings of the Midwest Association for Information Systems*, 2005(1), 12-17.
- Edwards, D. (2014). *Art therapy* (2nd ed.). SAGE.
- Efland, A. D. (2002). *Art and cognition: Integrating the visual arts in the curriculum*. Teachers College Press.
- Eisner, E. W. (2002). *The arts and the creation of mind*. Teachers College Press.
- Erim, G. ve Caferoğlu, M. (2012). *Zihinsel engelli bireylerin sanat eğitimi sürecinde karşılaştıkları güçlükler*. Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 2(2), 318-327.
- Erin, J. N., & Spungin, S. J. (2004). *When you have a visually impaired student with multiple disabilities in your classroom*. AFB Press.
- Ersan, T., & Bayraktar, S. (2021). Görsel sanatların kapsamı ve güncel yönelimler. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 11(2), 55-70.
- Frontiers for Young Minds. (2021). What is albinism?
<https://kids.frontiersin.org/articles/10.3389/frym.2021.570230>
- Galli, L., Fazzi, E., & Micheli, R. (2023). Clinical and functional aspects of albinism-associated foveal hypoplasia: An updated review. *Survey of Ophthalmology*, 68(5), 651-670.
- Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. Basic Books.
- GeneReviews. (2023). Oculocutaneous albinism overview. University of Washington.
- Global Eye Hospital. (t.y.). Rare eye conditions: Understanding and coping with ocular albinism. <https://globaleyehospital.com/blogs/rare-eye-conditions-understanding->

and-coping-with-ocular-albinism/

- Gürgür, H., & Şafak, P. (Ed.). (2017). *İşitme ve görme yetersizliği*. Pegem Akademi.
- Hauser, A. (1999). *The social history of art* (Vols. 1-4). Routledge.
- Hetland, L., Winner, E., Veenema, S., & Sheridan, K. M. (2013). *Studio thinking 2: The real benefits of visual arts education* (2nd ed.). Teachers College Press.
- İKSV. (t.y.). İstanbul Bienali – Tarihçe. Ekim 2025'te erişildi, <https://bienal.iksv.org/tr/bienal-hakkinda/tarihce>
- Johnson, R. B., Onwuegbuzie, A. J., & Turner, L. A. (2007). Toward a definition of mixed methods research. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(2), 112-133.
- Karaman, A., & Öztürk, C. (2008). Okülokütanöz albinizm. *Göztepe Tıp Dergisi*, 23(4), 149-155.
- Karkou, V., & Sanderson, P. (2006). *Arts therapies: A research-based map of the field*. Elsevier.
- Kromberg, J. G. R., & Jenkins, T. (2015). *Albinism in Africa: Medical and genetic aspects of oculocutaneous albinism*. Springer.
- Kruijt, C. C., et al. (2024). Genetics of oculocutaneous albinism: Expanding the spectrum. *Human Genetics*. Advance online publication.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Interviews: Learning the craft of qualitative research interviewing* (2nd ed.). SAGE.
- Kırıçoğlu, O. T. (2002). *Sanat kültür yaratıcılık*. Pegem.
- Kırıçoğlu, O. T. (2009). *Görsel sanatlar kültür ve eğitim*. Pegem.
- Lowenfeld, V., & Brittain, W. L. (1987). *Creative and mental growth* (8th ed.). Macmillan.
- Lund, P. M., Maluleke, T. G., Gaigher, R. J., & Gaigher, A. F. (2007). Oculocutaneous albinism in a rural community of South Africa: A population genetic study. *Annals of Human Biology*, 34(4), 493-497. <https://doi.org/10.1080/03014460701401261>
- Lyotard, J.-F. (1984). *The postmodern condition: A report on knowledge*. University of Minnesota Press.
- Malchiodi, C. A. (2012). *Handbook of art therapy* (2nd ed.). Guilford Press.

- Marçon, C. R. (2019). Skin cancer in people with albinism: Epidemiology and prevention. *Anais Brasileiros de Dermatologia*, 94(2), 188-196.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.
- MEB. (2006). *Görsel Sanatlar Dersi (1-8. Sınıflar) öğretim programı*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2018). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- McDonald, N. (2015). Inclusive art education practices for learners with visual impairment. *International Journal of Art & Design Education*, 34(3), 345-358.
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2016). *Qualitative research: A guide to design and implementation* (4th ed.). Jossey-Bass.
- Özyürek, M. (1995). *Görme yetersizliği olan çocuğu bağımsızlığa hazırlamak için ana-baba rehberi*. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Özyürek, M. (1998). *Özel eğitim: Görme engelliler*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özyürek, M. (2009). *Engellilere yönelik tutumların değiştirilmesi*. Kök Yayıncılık.
- Paul, C. (2015). *Digital art* (3rd ed.). Thames & Hudson.
- Polit, D. F., & Beck, C. T. (2006). The content validity index: Are you sure it's an acceptable indicator of content validity? *Research in Nursing & Health*, 29(5), 489-497.
- Renda, G., & Tanındı, Z. (1992). *Türk Sanatı*. Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Houghton Mifflin.
- San, İ. (2004). *Sanat eğitimi kuramları*. Pegem Akademi.
- Spector, P. E. (1992). *Summated rating scale construction: An introduction*. SAGE.
- Stake, R. E. (1995). *The art of case study research*. SAGE Publications.
- Şafak, P. (2012). Görme yetersizliği olan çocukların eğitimi. İçinde G. A. Akçamete (Ed.), *Genel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim* (3. bs., ss. 397-440). Kök Yayıncılık.
- Tansuğ, S. (1989). *Çağdaş Türk sanatı*. Remzi Kitabevi.

- Tashakkori, A., & Teddlie, C. (Eds.). (2010). *SAGE handbook of mixed methods in social & behavioral research* (2nd ed.). SAGE.
- Tischler, M. E. (t.y.). Foveal hypoplasia: Defective gene PAX6 [Şekil]. University of Arizona, Department of Chemistry & Biochemistry.
- Tondi, M., et al. (2025). Hermansky-Pudlak syndrome: A comprehensive review. *International Journal of Molecular Sciences*, 26(1), 123.
- Tsutsumi, A. (2007). Stigma and mental health among people with albinism. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 61(2), 123-129.
- UNESCO. (2009). *Policy guidelines on inclusion in education*. UNESCO.
- Under the Same Sun. (t.y.). Ekim 2025'te erişildi, <https://underthesamesun.com>
- Ünal, B. Ö., & Coşkun, H. (2021). Sanat eğitimi ve kapsayıcı yaklaşımlar: Türkiye örneği. *Eğitim Bilimleri Perspektifleri*, 5(1), 45-62.
- VSA. (2018). *VSA intersections: Arts and special education—Exemplary programs and approaches*. John F. Kennedy Center for the Performing Arts.
- Winner, E. (2006). Art for our sake: School arts classes matter more than ever. *Arts Education Policy Review*, 108(5), 3-10.
- Yılmaz, M., Ayhan, A., Gökteş, Ö., & Beyazıt, A. (2016). Albinizmli bireylerde eğitim ve sosyal yaşama katılım sorunları: Derleme. *Türkiye Klinikleri*.
- Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods* (6th ed.). SAGE Publications.
- Yeşilyaprak, B. (2011). *Eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma* (8. bs.). Pegem Akademi.
- Zhang, X., Li, Q., & Wang, H. (2019). Art education accessibility for students with albinism: A comparative study. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 113(4), 287-299.

EKLER

Ek 1: Görsel Sanatlar Eğitim Deneyimi Ölçeği (GSEDÖ)

Bu anket, albinizimli bireylerin görsel sanatlar eğitimi ve sanatsal ifade deneyimlerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyarak size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

Derecelendirme:

- 1: Kesinlikle Katılmıyorum
 - 2: Katılmıyorum
 - 3: Kararsızım
 - 4: Katılıyorum
 - 5: Kesinlikle Katılıyorum
1. Görsel sanatlar eğitimi aldığımda, kendimi daha yaratıcı ve mutlu hissetmemi sağlamıştır.
 2. Görsel sanatlar eğitimi, duygularımı ifade etmemi kolaylaştırmıştır.
 3. Görsel sanatlar eğitimi, kendimi daha özgür hissetmemde yardımcı olmuştur.
 4. Görsel sanatlar eğitimi, stresimi azaltmamda etkili bir yöntem olmuştur.
 5. Görsel sanatlar eğitimi, özgüvenimi artırmada etkili olmuştur.
 6. Görsel sanatlar eğitimi almak, yeni şeyleri deneyimlememde beni cesaretlendirmiştir.
 7. Görsel sanatlar eğitimiyle, kendimi daha iyi ifade edebildiğimi düşünüyorum.
 8. Görsel sanatlar eğitimi, yeni bakış açıları kazanmamı sağlamıştır.
 9. Görsel sanatlar eğitimi, kendimi daha iyi tanımamda etkili olmuştur.
 10. Görsel sanatlar eğitimi aldıktan sonra, çevremdeki renkleri ve detayları daha ayrıntılı görmemi sağlamıştır.

Ek 2: Nitel Görüşme Soruları

Bu çalışma, Türkiye genelinde albinizimli bireylerle çevrim içi ortamda, gönüllülük esasına dayalı olarak yürütülmüştür. Katılımcılardan çevrimiçi onam alınmıştır. Katılımcılara aşağıdaki 11 açık uçlu soru yöneltilmiştir:

1. Yaş, cinsiyet ve eğitim durumunuz nedir?
2. Görsel sanatlar eğitimi aldınız mı?
3. Görsel sanatlar eğitimine başladığınızda ne hissettiniz? Akılda kalan özel bir anınız var mı?
4. Sanat eğitimi sürecinde sizi en çok mutlu eden şey neydi?

5. En çok zorlandığınız durum neydi ve bu durumu nasıl aştınız?
6. Görsel sanatlar eğitimi içinde hangi alana ilginiz vardı?
7. Bu süreçte size destek olan biri oldu mu? Kimdi ve nasıl yardımcı oldu?
8. Sanat eğitiminin kişisel gelişiminize etkisi oldu mu? Nasıl?
9. Sanatla uğraşmak özgüveninizi etkiledi mi? Bu etkiyi nasıl deneyimlediniz?
10. Sanat eğitiminizin sosyal yaşamınıza katkısı oldu mu? Diğer insanlarla ilişkilerinizi nasıl etkiledi?
11. Sanat eğitimi almak isteyen albinizimli bireylere ne tavsiyelerde bulunmak istersiniz?

Ek 3: Katılımcı Görüşleri – Durum Çalışması Verileri

Bu bölümde, araştırma kapsamında elde edilen nitel verilerden temsili olarak seçilen katılımcıların görüş özetlerine yer verilmiştir. Katılımcı kimlikleri, etik ilkeler doğrultusunda K1, K2, ... şeklinde kodlanmıştır. Görüşme verileri, tematik analiz sürecine dâhil edilmeden önce özetlenmiş ve temsiliyeti yüksek örneklem üzerinden sunulmuştur.

Not: Bu özetler, tematik analizde belirlenen ana temalarla birebir aynı başlıkları taşımamakla birlikte, analizde ortaya çıkan bulguların doğal temsillerini içermektedir.

K1 (30 yaş – Erkek – Yüksek Lisans – 12 yıl sanat eğitimi)

Görsel sanatlar eğitimine başladığında resim yeteneği konusunda kendisini şanslı görmemiştir. Zamanla renklerin birleşerek yeni tonlar oluşturduğunu fark etmesi onu heyecanlandırmıştır. En mutlu olduğu an, birkaç fırça darbesiyle yepyeni bir dünyanın kapılarını araladığını hissettiği anlardır. İnce ayrıntıları çizmekte zorlandığını, malzemelerin pahalı oluşu ve kendisine uygun bir öğretim metodunun bulunmamasının süreci zorlaştırdığını belirtmiştir. Öğretmeninin bu konuda yeterli farkındalığa sahip olmadığını vurgulamış; albinizimli bireylere, engellilerle çalışmış bir sanat eğitimcisiyle ilerlemelerini tavsiye etmiştir.

K2 (25 yaş – Kadın – Ortaöğretim – 4 yıl sanat eğitimi)

Sanat eğitimine başladığında renklerin kendisini mutlu ettiğini belirtmiştir. En büyük zorluğu, detay çizimlerinde yaşamış; deneme-yanılma yoluyla ve ailesinin desteğiyle bu zorlukları aşmıştır. Zamanla çizim ve boyamadan keyif almayı öğrenmiştir. Benzer durumdaki bireylere pes etmemelerini tavsiye etmektedir.

K3 (28 yaş – Kadın – Üniversite – 3 yıl karakalem/İletişim Sanatları)

Canlı model ve obje çizimlerinde, detayları uzaktan göremediği için sürekli kalkıp yakından incelemek zorunda kalmıştır; hayali çizimlerde ise rahatlamış ve kafasını boşaltabilmiştir. Doku ve gölgeyle üç boyut kazandırmanın kendisini mutlu ettiğini, gözlerinin çabuk yorulduğunu fakat pes etmediğini ifade etmiştir. Süreçte kısmen öğretmenlerinden destek almış; öğretmenlerin bilinçli olması ve teknolojik desteklerin artırılması gerektiğini vurgulamıştır.

K4 (26 yaş – Kadın – Üniversite – 4 yıl tasarım eğitimi)

Albinizmlı bir birey olarak görme durumunun farkına varmasına sanat eğitiminin yardımcı olduğunu söylemiştir. İnce detayları tamamlayabilmenin mutluluk verdiğini, gözlerinin çok yorulduğunu ama pes etmeden resimlerini bitirdiğini belirtmiştir. Üç boyutlu çizimlerde zorlanmış, yeterli öğretmen desteği bulamadığını aktarmıştır.

K5 (31 yaş – Erkek – Üniversite – 4 yıl sanat eğitimi)

Sanat eğitimiyle estetik bakış açısının geliştiğini fark etmiş; çizim yaparken zaman zaman görme kaybı nedeniyle özellikle ayrıntı ve perspektifte zorlandığını belirtmiştir. Çocuklar için hazırladığı resimli kitaplarda üretim sürecinin zorlayıcı olduğunu, ancak öğretmen desteğinin süreci kolaylaştırdığını ifade etmiştir. Sanatın kendini ifade etmede etkili olduğunu ve herkesi sanata yönelmeye teşvik ettiğini vurgulamaktadır.

K6 (24 yaş – Erkek – Üniversite – 10 yıl sanat eğitimi)

Sanatın özgüvenini artırdığını ve hayallerini görselleştirmesine imkân verdiğini belirtmiştir. Çizim sırasında gözünden düşen bir damla yaşın resmini bozduğunu ve çok üzüldüğünü paylaşmıştır. Doğa manzaraları çizmeyi sevdiğini, destek göremediğini ama materyallerle kendi çözümlerini ürettiğini anlatmıştır.

K7 (27 yaş – Erkek – Üniversite – 8 yıl sanat eğitimi)

Sanat sayesinde yeteneğini fark ettiğini, yaratıcı bir çalışmasının öğretmeni tarafından takdir edilmesinin özgüvenini artırdığını ifade etmiştir. Detaylarda zorlandığında öğretmenin yardımcı olduğunu belirtmiştir.

K8 (26 yaş – Erkek – Ortaöğretim – 12 yıl sanat eğitimi)

Sanat eğitimiyle kendini daha iyi ifade etmeye başladığını belirtmiştir. Çizim yapmanın heyecan verici olduğunu, farklı materyaller kullanarak el becerisini geliştirdiğini aktarmıştır. Görme güçlüğü çektiği durumlarda ailesinden destek almıştır.

K9 (30 yaş – Kadın – Ortaöğretim – 5 yıl sanat eğitimi)

Renklerin uyumundan keyif aldığını, çizim yaparken ayrıntılarda zorlandığını söylemiştir. Öğretmenin yardımcı olmasıyla bu zorlukları aştığını, sanatın kendisini stresten uzak tuttuğunu belirtmiştir.

K10 (30 yaş – Kadın – Ortaöğretim – 3 yıl sanat eğitimi)

Ortaokul yıllarında öğretmeni sayesinde görsel sanatlar dersini sevmeye başladığını, renklerin uyumunu öğrenmenin kendisini mutlu ettiğini ifade etmiştir. Görme kaybı nedeniyle zaman zaman zorlandığını, ancak öğretmeninden yardım isteyerek bunu aştığını dile getirmiştir.

K11 (29 yaş – Kadın – Yüksek Lisans – 8 yıl sanat eğitimi)

Sanat eğitimine başladığında heyecan ve merak duyduğunu, renklerle çalışmanın keyifli olduğunu belirtmiştir. “Hayalindeki dünyayı çiz” etkinliğinde kullandığı parlak renkler arkadaşları tarafından beğenilince kendini ifade edebilme duygusunun güçlendiğini anlatmıştır. Perspektif ve detay çizimlerinde zorlandığını ancak öğretmenin yönlendirmeleriyle geliştirdiğini, yarışmalarda (Erzurum Dünya Su Günü birinciliği, Mevlâna konulu Türkiye ikinciliği) başarı elde ettiğini ve bunun özgüvenini artırdığını vurgulamıştır.

Ek 4 Uzman Görüşü Formu 1

Açıklama:

Bu belge, Elif Eroğlu'nun hazırlamış olduğu anketin içerik ve geçerlilik açısından uzman görüşü almak için hazırlanmıştır. Anketin içeriği ve kullanılan ölçek, albinizmli öğrencilerle yapılan bir araştırmada kullanılmak üzere onaylanmıştır.

Uzman Görüşü:

Uzman, hazırlanan anketin dilinin ve sorularının albinizmli öğrenciler için uygun olduğunu, soruların anlaşılır ve amaca hizmet eder nitelikte olduğunu belirtmiştir. Anketin geçerliliği ve güvenilirliği konusunda uzman, anketin kullanılabilir olduğunu ve bu çalışmanın bilimsel açıdan değerli sonuçlar üretebileceğini değerlendirmiştir.

Uzmanın imzası

Erol ÖZTAMUR
Yönetim Kurulu Başkanı

Erol ÖZTAMUR

Sosyal Hizmet Uzmanı

Ek 5 Uzman Görüşü 2

Uzman: (İbrahim Halil DİNÇARSLAN, Sosyal Hizmet Uzmanı ve Türkiye Kalkınma Vakfı)

Tarih: (18.11.2024)

Açıklama:

Bu belgede, albinizmlı öğrencilerle yapılan bir araştırmada kullanılacak olan anketin geçerliliği ve güvenilirliği konusunda uzman görüşü alınmıştır. Anketin her bir sorusu uzman tarafından incelenmiş, içeriği ve amacına uygunluğu değerlendirilmiştir.

Uzman Görüşü:

Uzman, anketin 5'li Likert tipi ile hazırlanmış olduğunu ve albinizmlı öğrenciler için uygun bir dilde düzenlendiğini belirtmiştir. Anket sorularının geçerliliği konusunda yapılan inceleme sonucunda uzman, soruların anlam bütünlüğü sağladığını ve araştırma amacına hizmet ettiğini ifade etmiştir. Uzman, anketin güvenilirlik açısından da geçerli olduğunu onaylamaktadır.

Uzmanın İmzası:

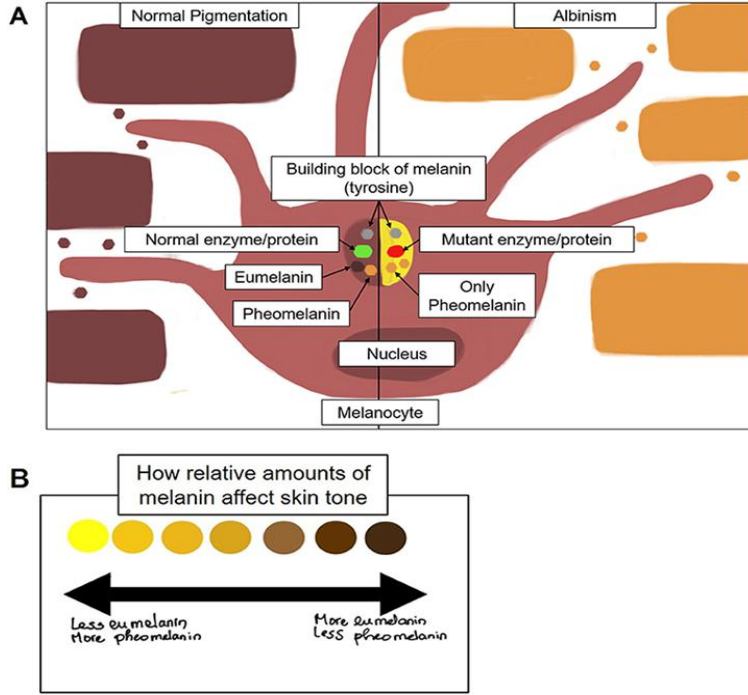
(İbrahim Halil DİNÇARSLAN, Sosyal Hizmet Uzmanı)

Ek 6 Albinizmle İlgili Temsili Görseller

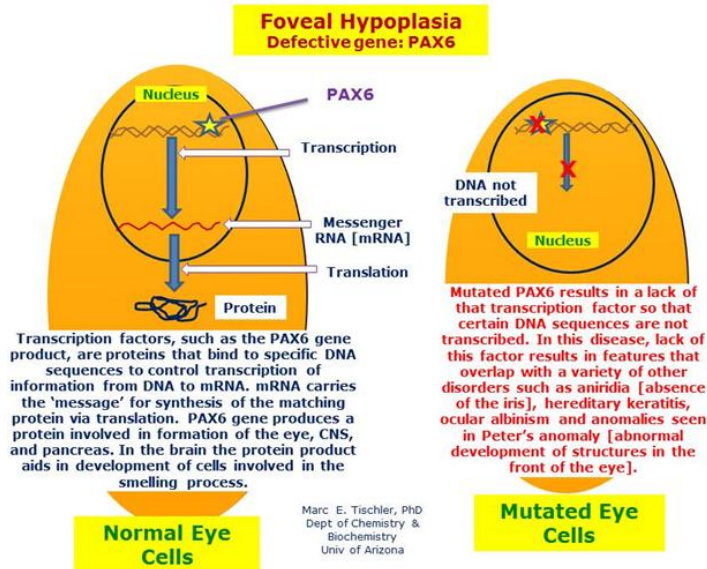
Bu bölümde, araştırma kapsamında kullanılan temsili akademik görseller ve kaynakları sunulmaktadır. Görseller etik kurallar doğrultusunda yalnızca bilgilendirme ve bilimsel açıklama amacıyla eklenmiştir.

Şekil A1. Oküler albinizmlı göz yapısı (Global Eye Hospital, t.y.).

Şekil A2. Melanin sentezi ve albinizm pigment mekanizması (Frontiers for Young Minds, 2021).

Şekil A3. Foveal hipoplazi ve PAX6 gen bozukluğunun göz hücrelerinde yarattığı değişiklik (Marc E. Tischler, University of Arizona, t.y.).

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...